

PSYKOLOGISK INSTITUT - KØBENHAVNS UNIVERSITET

På den anden side af seksuelle overgreb

Et studie af individets menings- og identitetsskabelse i mødet med samfundet og kulturen

Af: Frederikke Hald Madsen (Gfz710)

December, 2020.

Vejleder: Simo Køppe

Antal typeenheder: 167.998
Svarende til: 70 Normalsider

Abstract

The thesis examines the ways in which culture and society impact on the formation of identity and meaning in the example of individuals having experienced sexual abuse in childhood. To address this, I firstly give an account of identity, meaning and power by applying poststructuralistic theory. Identity is understood as a complex process that the individual creates by internalizing norms and universal truths as they are conveyed in the dominating discourses in society and culture. The individual presents his identity to others in social interactions, and as he strives to be acknowledged and to meet the expectations of the community, he adjusts his identity to their reactions. These reactions are based on the norms, universal truths and discourses in society and culture, and they are furthermore defined by the cultural psychology that communicates what is considered normal and expected, and what is not. This cultural psychology is also the background to the individual's making of meaning, which is why meaning is considered to be a cultural process influenced by the same power-mechanisms as the formation of identity is. These mechanisms include norms, universal truths, and discourses as well as subjectification and positioning, in which a certain society- and cultural-consistent identity is enforced on the individual. The thesis also includes the concept of 'counter-conduct' which is the counterpart to the mentioned power-mechanisms and allows the individual to build his making of identity and meaning on something else.

To examine these mechanisms in practice and answer the main question of the thesis, I conduct three semistructured qualitative interviews with the women A, B and C. On the basis of a discourse analysis, in which I illustrate the applied theory in the women's statements, I find that the dominating power-mechanisms in culture and society seem to have a negative impact on the individuals' formation of identity and meaning. This is, however, challenged in the local culture of Landsforeningen Spor, which provide the individuals with alternative norms, universal truths, and discourses as well as more positive positioning and subjectification. It is with these alternatives in mind that the individuals in the present study is capable of practicing counter-conduct, just as it is because of these that they seem to develop more positive identities and a greater feeling of meaning. Based on these findings, the thesis concludes that power-mechanisms in society and culture generally seems to influence the formation of meaning and identity in a negative way, since the discourses of these individuals are highly stigmatizing and negative. However, it is possible for the individual to practice counter-conduct and create a more positive identity and meaning, if provided with the right support. As a result of this thesis, I therefore call on more support for individuals having experienced sexual abuse in childhood.

Indholdsfortegnelse

Abstract	2
Indholdsfortegnelse	3
1.0 Indledning	5
1.1 Problemformulering	7
1.3 Afgrænsning	7
1.4 Litteratur	9
1.5 Specialets opbygning	10
2.0 Hvorledes påvirkes individets menings- og identitetsskabelse af magtprocesser i samfundet og kulturen?	11
2.1 Individets identitet og udviklingen heraf	12
2.2 Individets meningsskabelse	16
2.3 Moderne magt og social kontrol i det postmoderne samfund og kulturen	19
2.3.1 <i>Magt i det postmoderne samfund</i>	19
2.3.2 <i>Normer og universelle sandheder</i>	20
2.3.3 <i>Subjektivering</i>	21
2.3.4 <i>Positionering</i>	21
2.3.5 <i>Diskurser</i>	23
2.3.6 <i>Modmagt</i>	25
2.4 Delkonklusion	26
3.0 Metode	27
3.1 Det kvalitative forskningsinterview	28
3.2 Mine interviews	29
3.2.1 <i>Design og tilrettelæggelse</i>	29
3.2.2 <i>Sampling</i>	31
3.2.3 <i>Udførelsen</i>	32
3.2.4 <i>Transskription</i>	32
3.2.5 <i>Etiske overvejelser</i>	33
3.3 En bredt defineret diskursanalyse	33
4.0 Hvordan kommer mødet med samfundet og kulturen til udtryk i mine cases, og hvilken indflydelse har det haft på informanternes menings- og identitetsskabelse?	34
4.1 Præsentation af cases	35
4.2 Om samfundets og kulturens diskurser og en internalisering heraf	35
4.3 Om berøringsangsth og positionering i systemet	39
4.4 Om individets usikkerhed på egen identitet	44

4.5 Om fællesskaber, normalisering og spejling	47
4.6 Om alligevel at være et menneske af værdi.....	49
4.7 Delkonklusion.....	52
5.0 Hvorledes bidrager nærværende studie med viden om problemformuleringens fænomener?.....	54
5.1 Specialets muligheder og begrænsninger	54
5.1.1 Teoriernes muligheder og begrænsninger.....	54
5.1.2 Metodernes muligheder og begrænsninger	56
5.2 Om specialets vigtigste fund.....	59
5.3 Delkonklusion.....	61
6.0 Konklusion	61
7.0 Modmagt og dennes implikationer for praksis – <i>En perspektivering</i>	64
8.0 Litteraturliste.....	66

1.0 Indledning

Den ikke værdige

*Er jeg værdig til at være her?
For det føles ikke sådan
Hver gang jeg bevæger mig rundt i mit kropshylster
Der nogen gange spasser ud på aparte måder
Uden for min viljes kontrol
Nedgør de mine følelser og alt hvad jeg er
De siger, det er et råb om opmærksomhed
De gør mig til den besværlige og aparte
Som om jeg med vilje startede det hele
(...)
Mit hjerte hungrer efter hjælp
Og her kommer jeg i deres tjeneste
Og bliver atter en gang stemplet og gjort til den forkerte
Mit råb om hjælp bliver ikke hørt
Men det druknes i piller
(...)er det bare deres forsøg på at slippe af med mig?

For hvor hører jeg hjemme
Når jeg er vildfarende fra mig selv
Fanget i lammelse eller vildrede
Over ikke at vide, hvor jeg hører til
Eller hvem jeg i virkeligheden er
De stempler mig med prædikater
Jeg ikke kender og sender mig rundt i systemet
Som er jeg en omflakkende bejler
(...)
Hvornår er jeg blevet den opmærksomhedssøgende
Og besværlige som de kalder mig
Når alt jeg bare ønsker
Er trygheden hos et andet menneske
Og en der kan elske mig, som jeg er.*

(Thaarslund, Ukendt årstal)

Sådan lyder et udsnit af et digt af Tea Sølvi Thaarslund på Landsforeningen Spors hjemmeside. Her tages læseren med på en rejse ind i det senfølgeramte individs oplevelse af ikke at have berettigelse i samfundet og af ikke at føle sig mødt, forstået og rummet i sine omgivelser. Hun oplever at blive stemplet, stigmatiseret og gjort forkert i samfundets og kulturens øjne. Vi fornemmer hendes

grundlæggende følelse af ikke at høre til og af ikke at være elsket, og vi ligefrem mærker, hvordan hun føler sig svigtet af dem, som skulle passe på og hjælpe hende.

Det billede, som Tea Sølvi Thaaarlund i sit digt maler af mødet mellem et individ med senfølger og samfundet/kulturen, står ikke alene. I både den sparsomme forskning på området og i diverse personlige beretninger fra individer, der har oplevet seksuelle overgreb i deres barndom, fremføres eksempler på, hvordan mødet med kulturen og samfundet har haft store konsekvenser for deres person og selvfølelse (Khan, 2018; Easton 2019; Petersson, 2019; Setia, 2020). Mange beskriver, at de har følt sig forkerte og utilstrækkelige i samfundets/kulturens øjne, og flere beskriver, at systemet har videreført barndommens traumatisering. Ét eksempel på en sådan beretning kommer fra Zandra Berthelsen – bedre kendt som Tønderpigen – der i januar 2020 skrev et åbent brev til statsminister Mette Frederiksen. Hun skriver bl.a., at det har været traumatisk for hende at vokse op i det, som hun kalder 'system-Danmark', og at hun først fik det bedre, da hun af samfundet og sin øvrige omverden blev mødt i øjenhøjde som et ligeværdigt menneske fremfor som en sygeliggjort trist skæbne (Berthelsen, 2020). Denne sygeliggørelse af individer, der har oplevet traumer i barndommen, såvel som diskursen om dem som triste skæbner, der falder udenfor normalen, kan Cecilie Skovbjerg også genkende. Hun skriver, at hun i løbet af sin opvækst ikke har følt sig mødt af systemet som et ligeværdigt menneske. Cecilie beskriver, at hun i mødet med systemet og samfundets kategoriseringer og fordomme har oplevet skam og skyld over ikke at falde indenfor den definerede normal, og i forlængelse heraf skriver hun: *"Hvis du ikke møder nogle mennesker, der kan rumme hele dig og fortælle dig, at du er okay – også med din bagage – hvordan skulle du så nogensinde kunne lære at tro på dig selv?"* (Skovbjerg, 2020). Cecilie antyder, at mødet med samfundet og kulturen kan få store konsekvenser for individet selvfølelse og livsførelse, og dette understreges i en personlig beretning fra Landsforeningen Spor, hvor en senfølgeramt skriver om konsekvensen af sit møde med samfundets normer: *"Jeg blev tvunget ind i en ydmygende offerrolle, som hindrede mig i at få fodfæste og bevæge mig videre i mit liv"* (Anonym, 2017, s. 21).

Sådanne fortællinger om individer, der har oplevet overgreb i barndommen, og deres møde med samfundet/kulturen, finder jeg interessant og relevant. Det er interessant, at det er gennemgående i disse individers fortællinger, at de ønsker, behøver og mangler accepten fra samfundet og at blive set som hele og ligeværdige mennesker for at finde ro med det, der er hændt dem – Ja endda for at finde ro med dem selv. De efterspørger at blive set som de mennesker, de er bag deres traumer, ligesom de ønsker at blive forstået uden blot at blive hensat til at være en trist skæbne, som man ikke kan forvente noget af, og som aldrig kan få et liv indenfor kulturens definerede normal. Jeg er interesseret i,

hvordan sådanne individer vokser op i et samfund og en kultur, hvis diskurser, normer og værdier netop kategoriserer dem som 'triste skæbner', der falder udenfor normalen, som kræver mange af samfundets ressourcer, og som vi desuden ikke forventer det store af. Hvilken effekt har det på de fortællinger, de bliver i stand til at fortælle om dem selv? Hvilken effekt har det på de meninger, de har mulighed for at skabe i deres liv? Og hvordan påvirkes deres identitet i det hele taget? Dette leder mig til problemformuleringen:

1.1 Problemformulering

Hvilken betydning har mødet med samfundet og kulturen for menings- og identitetsskabelsen hos individer, der har været udsat for seksuelle overgreb i barndommen?

Problemformuleringen undersøges igennem en empirisk undersøgelse, og besvarelsens indhold og udformning beskrives i afsnit 1.5 *Specialets opbygning*.

1.3 Afgrænsning

I nedenstående afgrænses specialets teoretiske afsæt, og jeg kommer ind på mine overvejelser omkring fravalg af traumeteori. Desuden defineres kort opgavens poststrukturalistiske afsæt og problemformuleringens centrale begreber, som afgrænses nærmere i takt med deres anvendelse i opgaven.

Køppe (2012) skriver, at ethvert fænomen er uendeligt aspektueret, hvorfor enhver teori udelukkende må betragtes som ét perspektiv herpå. Man kan således med fordel anlægge en eklektisk tilgang (Sonne-Ragans, 2012), hvor flere teorier inddrages supplerende. De forskellige teorier vil tilsammen kunne skabe indsigter, som er rigere end den enkelte teoris, hvormed der med eklekticismen dannes grundlaget for en mere nuanceret forståelse af fænomenet. Idet specialets fænomen er en komplekst og multifacetteret, har jeg med afsæt i ovenstående vurderet, at det er nødvendigt at inddrage flere forskellige teorier og teoretikere for at afdække begreberne og belyse problemformuleringen. Når jeg således anvender Bruner (1999), Heede (2002), Harré og Moghaddam (2003), Harré og Slocum (2003), Sabat (2003), Taylor et al. (2003), Walton et al. (2003), Brinkmann (2008), White (2008), Jørgensen (2013), Holmgren (2014; 2019), Madigan (2019) og Winther Jørgensen og Phillips (2019) supplerende i redegørelsen, er det for bedre at belyse forholdet mellem individ og samfund og herigennem opnå en større forståelse for, hvordan samfundet/kulturen indvirker på menings- og identitetsskabelsen. Da teorierne hver især rummer mange nuancer og behandler andre aspekter end dem,

som undersøges i nærværende speciale, er kun dele af teorierne inddraget i redegørelsen. Der er således tale om selektioner, som jeg finder relevante ift. opgaveformuleringens formål.

Når man beskæftiger sig med seksuelle overgreb i barndommen og individets efterfølgende identitets- og meningsdannelse, så fremstår særligt traumeteori som et oplagt teoretisk afsæt. På trods heraf har jeg valgt ikke at inddrage sådanne teorier i specialet, om end jeg er bevidst om, at de kunne have bidraget til at belyse aspekter af problemformuleringen. Jeg har valgt traumeteorierne fra bl.a. fordi det er et stort og komplekst felt. Med afsæt i specialets tids- og omfangsbegrænsninger vurderede jeg, at jeg ikke ville have mulighed for at behandle teorierne udtømmende og derfor ikke ville belyse specialets problemfelt tilstrækkeligt. Vigtigere for fravalget af traumeteorierne i specialet er, at jeg ikke finder, at de i et tilstrækkeligt omfang italesætter subjektets oplevelse af mødet med samfundet og kulturen. Da det primært er dette, jeg med specialet ønsker at undersøge, fremstår traumeteorierne derfor ikke lige så relevante som de poststrukturalistiske identitets-, menings- og magtteorier, jeg i stedet har inddraget. Desuden ønskede jeg – i et forsøg på ikke selv at udsætte opgavens informanter for negativ positionering og kategorisering – at tilgå individerne på en mindre individualiserende og mere positiv vis, hvortil jeg igen fandt traumeteorien utilstrækkelig. Et større ressourcefokus syntes bedre tilladt i de poststrukturalistiske teorier, der bl.a. tillod mig at inddrage modmagtsbegrebet. Hermed argumenteres endnu engang for disse teoriers relevans ift. traumeteorierne.

På baggrund af ovenstående teoretiske afgrænsning introduceres rammerne for specialets poststrukturalistiske afsæt kort i nedenstående. I forlængelse heraf introduceres problemformuleringens begreber.

Poststrukturalisme

Specialet tager udgangspunkt i poststrukturalistiske teorier, der er kendetegnet ved, at de anlægger en decentreret forståelse af subjektet og understreger betydningen af hans/hendes interaktion med samfundet og kulturen på identitets- og meningsskabelsen (Sampson, 1983). Stormhøj (2010) fremhæver tre grundantagelser indenfor det poststrukturalistiske perspektiv: 1) Virkeligheden konstitueres og medieres igennem sproget, hvilket bl.a. betyder, at individets virkelighedsopfattelse er afhængig af kollektive meningsdannelser og handlingsrammer (i form af diskurser), 2) Al erkendelse formes af historisk forankrede diskurser, som er knyttet til samfundet og kulturen, og 3) Individets oplevelse af virkeligheden defineres på baggrund af diskursive definitionskampe, hvor igennem nogle betydninger bliver dominerende og andre udelukkes. På baggrund af disse grundantagelser understreges sprogets og diskursernes store definitionsmagt for individets virkelighedsopfattelse – og herunder identitets-

og meningsdannelse (Stormhøj, 2010). Det er med afsæt i denne rammeforståelse, at problemformuleringen søges besvaret og dens begreber afklaret.

Identitet forstås i specialet som noget, individet gør, og som noget der gøres med individet i samfundet og kulturen. Den forstås som krydspunktet mellem det, individet ønsker at være, og det han/hun i mødet med kulturen og samfundet tillades og forventes at være.

Mening forstås i specialet som noget, individet danner igennem en internalisering af kulturens værdier og normative opfattelser af virkeligheden. Med afsæt i denne kulturelle folkepsykologi skaber individet mening igennem fortællinger, der definerer det normale og forklarer afvigelser herfra.

Samfundet og kulturen forstås i specialet som individets relationer og de officielle institutioner, som han/hun interagerer med. Individets møde med samfundet/kulturen behandles her igennem magtprocesserne: 1) Normer og universelle sandheder, 2) Subjektivering, 3) Positionering, 4) Diskurser og 5) Modmagt.

Seksuelle overgreb i barndommen forstås i specialet som overgreb begået på børn i og udenfor familien. Da jeg primært ønsker at undersøge individets oplevelse af at blive mødt i samfundet og kulturen som én, der har sådanne erfaringer med sig, har jeg ikke fundet det relevant at behandle selve overgrebshistorierne.

1.4 Litteratur

Den eklektiske tilgang til specialets teori har været afgørende for min litteratursøgnings- og udvælgelsesproces. Denne er foregået løbende igennem specialeprocessen og er karakteriseret ved, at jeg har ladet min læsning og anvendelse af litteratur inspirere og præcisere min efterfølgende søgeproces (Boell & Cecez-Kecmanovic, 2010). En sådan hermeneutiske tilgang har bl.a. betydet, at referencerne i den læste og anvendte litteratur har inspireret til identifikation af ny litteratur. Derudover har mangler ved de fundne teorier inspireret til videre søgning. Således – og i overensstemmelse med den eklektiske forståelse af viden (Sonne-Ragans, 2012) – har specialets litteratursøgningsproces ikke haft til formål at afdække problemfeltet udtømmende. Det har i stedet ønsket at bidrage med rige beskrivelser af specialets uendeligt aspektuerede fænomener (Køppe, 2012).

Udover at en sådan hermeneutisk litteratursøgningsproces er i overensstemmelse med opgavens eklektiske tilgang til viden, blev dens relevans yderligere understreget ifbm. at jeg forsøgte at udføre et mere systematisk review. I mine søgninger efter relevant litteratur på diverse databaser med bl.a. søgeordene 'Identity AND Sexual assault' fandt jeg, at nærværende speciales kobling mellem

seksuelle overgreb i barndommen og den senere menings- og identitetsskabelse i mødet med kulturen og samfundet ikke i høj grad synes at være noget, som tidligere har været behandlet. Der synes i forskningen primært at være fokus på, hvordan selve traumat indvirker på selvets dannelse, eller på hvilke psykiatriske konsekvenser overgrebene kan have. Den sparsomme forskning, som jeg fandt på området (Khan, 2018; Easton, 2019; Petersson, 2019; Setia, 2020), er fra nyere tid og understreger behovet for mere forskning.

1.5 Specialets opbygning

I det følgende beskrives specialets dele.

1.0 Indledning

I specialets første afsnit er specialets relevans rammesat via inddragelse af personlige beretninger. Afsnittet har specificeret undersøgelsen fokus igennem problemformuleringen, og behandlingen af problemfeltet er blevet afgrænset. Afslutningsvist er specialets videnskabsteoretiske udgangspunkt præsenteret, ligesom den bagvedliggende litteratursøgningsproces er tydeliggjort.

2.0 Hvorledes påvirkes individets menings- og identitetsskabelse af magtprocesser i samfundet og kulturen?

I specialets andet afsnit redegøres for de teorier og begreber, som udgør grundlaget for specialets analyse og behandling af problemformuleringen. Først redegøres for identitet igennem anvendelse af Jørgensen (2013) og Brinkmann (2008), hernæst redegøres for Bruners (1999) meningsbegreb, og til sidst redegøres for udvalgte magtprocesser – 1) Normer og universelle sandheder, 2) Subjektivering, 3) Positionering, 4) Diskurser og 5) Modmagt – som alle influerer på individets identitets- og meningsdannelse. Der opsummeres løbende, og afsnittet afrundes med en delkonklusion.

3.0 Metode

I specialets tredje afsnit præsenteres specialets metoder, som indebærer det kvalitative semistrukturerede forskningsinterview og en bredt forstået diskursanalyse. Indledningsvist redegøres for det kvalitative semistrukturerede forskningsinterview som metode, og mine overvejelser omkring dennes relevans for besvarelsen af problemformuleringen beskrives. Hernæst beskrives og begrundes selve udførelsen af mine interviews og de overvejelser, jeg har haft undervejs. Efterfølgende beskrives og begrundes mit valg af en bred og ikke-klassisk diskursanalytisk metode. Der inddrages løbende relevant metodelitteratur – herunder særligt Kvale og Brinkmann (2015) og Winther Jørgensen og Phillips (2019).

4.0 Hvordan kommer mødet med samfundet og kulturen til udtryk i mine cases, og hvilken indflydelse har det haft på informanternes menings- og identitetsskabelse?

I specialets fjerde afsnit præsenteres først de tre informanter A, B og C, hvis udtalelser danner udgangspunktet for analysens anvendelse og illustration af specialets teorier og begreber. Analysen er inddelt i fem temaer, som går på tværs af de tre interviews, og undervejs i disse analyseres informanternes udsagn, og det eksemplificeres, hvorledes menings- og identitetsskabelsen hos individer, der har været udsat for seksuelle overgreb i barndommen, påvirkes i mødet med kulturen og samfundet. Også dette afsnit afrundes med en delkonklusion.

5.0 Hvorledes bidrager nærværende studie med viden om problemformuleringens fænomener?

I specialets femte afsnit diskuteres muligheder og begrænsninger ved de anvendte teorier og metoder. Der inddrages løbende metodisk litteratur, der understøtter og kvalificerer mine overvejelser. Afslutningsvist overvejes mine tanker om specialets bidrag, og modmagtsperspektivet fremhæves som det mest interessante og relevante fund. Der opfordres løbende til, at fremtidig forskning tager højde for mine teoretiske og metodiske overvejelser. Særligt opfordres til en større inddragelse af modmagtsaspektet. Afsnittet afrundes med en delkonklusion.

6.0 Konklusion

I specialets sjette afsnit opsummeres opgaven og problemformuleringen besvares.

7.0 Perspektivering

I specialets sidste afsnit perspektiveres modmagts positive indflydelse på individernes menings- og identitetsdannelse ift. implikationerne for praksis. I afsnittet overvejes det, hvordan vi i systemet bedre kan møde individer, der har været udsat for seksuelle overgreb, på måder, så deres positive identitets- og meningsdannelse understøttes. Til dette inddrages narrativ teori særligt repræsenteret ved Holmgren (2019).

2.0 Hvorledes påvirkes individets menings- og identitetsskabelse af magtprocesser i samfundet og kulturen?

I det følgende redegøres for identitetsbegrebet ved Jørgensen (2013) og Brinkmann (2008) og for meningsbegrebet af Bruner (1999). Efterfølgende redegøres kort for Foucaults moderne magtbegreb, hvilket leder til en mere indgående behandling af begreberne 1) Normer og universelle sandheder, 2) Subjektivisering, 3) Positionering og 4) Diskurser som udtryk for magtstrukturer, der influerer på

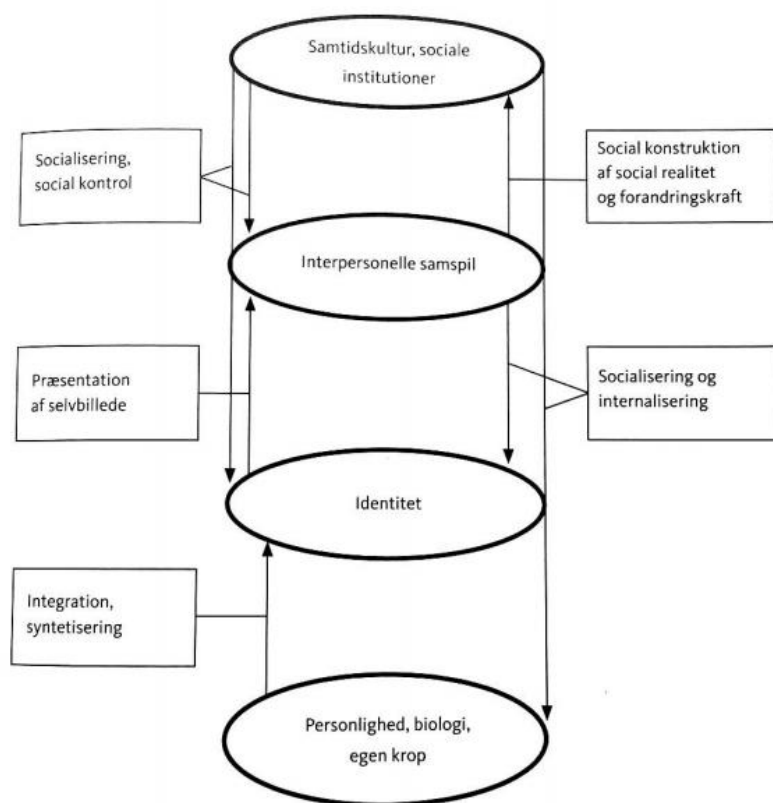
individets identitets- og meningsskabelse. Afslutningsvist redegøres kort for begrebet 'Modmagt' som en måde, individet kan modsætte sig disse magtprocesser.

2.1 Individets identitet og udviklingen heraf

Der redegøres indledningsvist for Jørgensens (2013) model over identitetsdannelsen, som består af fire gensidigt interagerende niveauer på tværs af det individuelle, relationelle og samfundsmæssige plan. Nærværende opgave vil primært beskæftige sig med den relationelle og samfundsmæssige del af modellen, og til at belyse denne del mere indgående redegøres afslutningsvist for Brinkmanns (2008) identitetsbegreb.

Identiteten som et komplekst fænomen på tværs af niveauer

Jørgensen (2013) beskriver identiteten som et komplekst fænomen, som kun kan indfanges igennem en integreret forståelse. Identiteten må ifølge ham forstås som et udtryk for både intrapsyriske strukturer iboende individet og relationen til konteksten bestående af samfund, kultur og relationer. For at illustrere dette komplekse og integrerede identitetsbegreb præsenterer Jørgensen sin identitetsmodel (afbilledet til højre). I denne model ses det, at identiteten udgøres af fire niveauer på tværs af det sociale og individuelle plan, der er gensidigt interagerende. Jørgensen viser med modellen, at individets personlighed, krop og biologiske dispositioner indvirker på den identitet, individet udvikler, samtidigt med at den udviklede identitet påvirker, hvordan individet indgår i sociale samspil med andre. Udover at identiteten sætter rammerne for, hvordan individet kan begå sig i sine relationer, så vil individet også hele tiden – bevidst eller ubevidst – præsentere sin identitet for disse sociale relationer og forsøge at få den anerkendt (s. 26). Det er dog ifølge modellen ikke kun de iboende forhold i individet, der sætter rammerne for identitetsdannelsen. De mere

Figur 1.1: Skitse af sammenhænge mellem personlighed, identitet, interpersonelle samspil og samtidskultur (jf. Cote & Levine 2002:7)

overordnede strukturer – ”*Samtidskulturen, den dominerende kulturelle logik, centrale sociale institutioner og samfundsstrukturer, herunder herskende normer, love og værdier (...)*” (Jørgensen, 2013, s. 26) – fungerer ifølge Jørgensen også som et grundlag for den mulige udvikling og udfoldelse af individets identitet. Denne samfundsmæssige indvirkning på identiteten opererer særligt igennem de konkrete sociale samspil, som individet indgår i, da det er herigennem individet introduceres for fx normer, universelle sandheder og diskurser, som han/hun internaliserer og lader forme identiteten. Individets indre processer og strukturer bliver derfor relevante, da de ifølge Jørgensen former, hvordan individet oplever og fortolker de mellem menneskelige samspil og sociale processer, der er udtryk for samfundets/kulturens tendenser. Disse sociale og kulturelle forhold vil med tiden desuden indlejres som en del af individets intrapsyriske strukturer (s. 26). Identiteten udvikles således i en vekselvirkning mellem individets intrapsyriske forhold og de samfundsmæssige og kulturelle forhold, han/hun indgår i via sine sociale samspil. Hermed understreges identitetens kompleksitet.

Selvom identiteten ifølge Jørgensen (2013) ikke kan forstås som udtryk for hverken kun intrapsyriske- eller samfundsstrukturerne alene, så vil jeg i nærværende opgave primært fokusere på den vekselvirkning, som finder sted mellem individets identitet og kulturen/samfundet. Jeg vil primært beskæftige mig med de tre øverste niveauer af modellen, omend jeg er bevidst om, at identitetsdannelsen samtidigt også er udtryk for iboende karakteristika ved individet. Jeg vælger dette, da jeg interesserer mig for individets møde med samfundet i sin identitets- og meningsdannelse. En mere udførlig behandling af effekten af individets iboende strukturer må derfor findes andet sted. Som udtryk for den samfundsmæssige og kulturelle forståelse af identitetsdannelsen som nærværende opgave anlægges, har jeg valgt at supplere Jørgensens (2013) teoretisering om identiteten med Brinkmanns (2008) identitetsperspektiver. Jeg finder, at Brinkmanns (2008) identitetsteori netop belyser den øvre del af Jørgensens (2013) model. Ved at kombinere de to kan jeg opnå en større forståelse for individets udvikling af identitet i relation til samfundet og kulturen og i sidste ende belyse opgavens problemformulering. Desuden anerkender Brinkmann (2008), at den kulturelle og samfundsmæssige tilgang til individets identitet ikke må forstås som en fuldstændig opløsning af individet i sig selv – dvs. at Brinkmann (2008) også anerkender Jørgensens (2013) pointe om identiteten som mere end bare de kulturelle og samfundsmæssige tendenser. Ifølge Brinkmann (2008) må man for at forstå individets identitet medregne konteksten for individets identitetsdannelse, som udgøres af historien, samfundet og kulturen. Brinkmanns (2008) identitetsbegreb kan således anlægges i forståelsen af den øvre del af Jørgensens (2013) model over identitetsdannelsen, hvorfor der i nedenstående redegøres for Brinkmanns (2008) identitetsforståelse.

Identiteten som en socialt forankret proces

Brinkmann (2008) definerer individets identitet som ”(...)en persons moralske selvfortolkning, der giver vedkommende en fornemmelse af at høre til og muliggør livsvalg” (s. 33). Han mener således, at identiteten primært må forstås som noget, individet gør i kraft af en reflektiv selvfortolkning af egen livshistorie, fremfor som noget, individet har. Brinkmann (2008) mener hermed, at der ikke findes en uafhængig identitet – en indre kerne – bag fortolkningsprocessen, men at identiteten udgøres af alle de fortolkninger, erfaringer, tanker og handlinger, som individet gør sig i løbet af sit liv. I overensstemmelse med Jørgensens (2013) interagerende model får disse reflektive selvfortolkningsprocesser ifølge Brinkmann (2008) form, indhold og legitimitet fra historien, kulturen og samfundet. Således er individet ifølge Brinkmann også altid allerede indlejret i de præetablerede betydningsstrukturer, som er at finde i modellens øverste niveau (dvs. historien, kulturen og samfundet). Denne pointe er i overensstemmelse med Heideggers begreb ”*Forforståelse*” (Christensen, 2018, s. 27), som netop understreger, at individet skaber mening på baggrund af sådanne allerede etablerede meningsdannelser i konteksten. Disse tilgængelige fortolkningsressourcer og betydningsstrukturer i historien, kulturen og samfundet udgør ifølge Heidegger (Christensen, 2018), Brinkmann (2008) og Jørgensen (2013) en tavs og meningsgivende baggrund (Brinkmann, 2008, s. 37) for individets fortolkningsprocesser og identitetsdannelse. Individet kan derfor også kun have en identitet i kraft af sin kontinuerlige deltagelse i ydre praksisser og fortolkningsammenhænge (Herunder fx diskurser). Med afsæt i denne forståelse skriver Brinkmann (2008), at identiteten udgør et krydspunkt mellem det, individet selv ønsker at være, og det, samfundet og kulturen tillader ham at være (s. 18). Hermed understreges det, at individets selvfortolkning og identitet ikke er ubegrænset, og ”*En bestemt form for identitet kan være uopnåelig for [individet], ikke blot på grund af selvfølgelige vanskeligheder med en given selvfortolknings troværdighed (...), men fordi [individet] grundet [sin] deltagelse i kulturens sociale praksisser er diskursivt afskåret fra bestemte selvfortolkninger*” (Brinkmann, 2008, s. 69, Min præcisering). Disse sociale praksisser, som ifølge citatet er formende for individets mulige identitetsskabelse, udgøres fx af individets medmennesker og relationer (jf. niveauet med interpersonelle samspil i Jørgensens (2013) model). Både individets selvfortolkning (identitet) og fortolkning af omverdenen påvirkes ifølge Brinkmann (2008) af disses reaktioner og perspektiver (s. 25). I forlængelse heraf handler identitet ifølge Brinkmann i høj grad om en stræben efter at passe ind og høre til i et fællesskab. Identiteten bygger således kontinuerligt på den forståelse og fortolkning, som individet har mulighed for at danne af sin tilværelse og situation under påvirkning af sine medmennesker og de øvrige sociale praksisser i kulturen. Hermed er individet grundlæggende indlejret i

samfundets og kulturens magtforhold, hvorfor identitetsdannelsen også er under betydelig indflydelse heraf (Brinkmann, 2008; Heede, 2002; Jørgensen, 2013; Madigan, 2019).

Nærværende opgaves identitetsforståelse

Individets identitet betragtes i nærværende opgave som udtryk for gensidigt konstituerende processer mellem individet og samfundet/kulturen via de sociale samspil, individet indgår i (Jørgensen, 2013; Brinkmann, 2008). Identiteten forstås som noget, individet gør igennem en kontinuerlig selvfortolkning, som får form, legitimitet og indhold igennem individets deltagelse i sociale praksisser og -samspil. Det er i disse, at individet introduceres for samfundets og kulturens normer, universelle sandheder og diskurser, og i forbindelse med at disse internaliseres, formes individets identitet i en samfundsmæssig og kulturel retning. Individets relationer er med til at forme individets identitet i overensstemmelse med samfundets og kulturens overordnede strukturer og interesser igennem den proces, at individet hele tiden stræber efter at passe ind i fællesskabet og derfor kontinuerligt præsenterer og forsøger at få anerkendt sin identitet af sine medmennesker. Da individets relationer er repræsentanter for samfundets/kulturens diskurser, normer og universelle sandheder, og de dermed vil reagere i overensstemmelse hermed på individets identitetspræsentation, så vil individet indirekte tilpasse sin identitet til samfundets og kulturens interesser, som de formuleres i de sociale samspil. Hermed er individets identitet ikke ubegrænset men rammesat af, hvad samfundet og kulturen forventer af og vil tillade ham/hende (Brinkmann, 2008; Jørgensen, 2013).

Således er Jørgensen (2013) og Brinkmann (2008) anvendt til at belyse identiteten som en proces, der udvikles under indflydelse af samfundsmæssige og kulturelle strukturer og processer formuleret i individets relationer. Både Jørgensen og Brinkmann beskriver lignende sociale magtfulde processer i vekselvirkningen mellem individ og samfund/kultur, der influerer identitetsdannelsen. Omend de anvender forskellige begreber herom – Jørgensen taler i sin model om social kontrol, socialisering og internalisering, hvorimod Brinkmann taler om subjektivering og positionering – så betragtes de i opgaven som udtryk for nogle af de samme mekanismer. Jeg har valgt at tage udgangspunkt i begreberne: 1) Normer og universelle sandheder, 2) Subjektivering, 3) Positionering og 4) Diskurser i min videre behandling af de sociale magtprocesser, der former individets identitetsdannelse. Forinden redegørelsen for disse begreber redegøres for Bruners (1999) teori om individets meningsdannelse, da også denne synes at være påvirket af de nævnte sociale magtprocesser i samfundet/kulturen.

2.2 Individets meningsskabelse

Der redegøres for Bruners (1999) forståelse af individets meningsskabelse som en proces, der udspringer af individets interaktion med kulturen, og som særligt formes ved individets fortællinger om det normale og afvigelser herfra.

Kulturens betydning for meningsdannelsen

Bruner (1999) skriver, at det er karakteristisk for individet, at det fødes ind i en bestemt kultur, der har et særligt sprog og en symbolverden, og som er bygget op omkring bestemte værdier, livsstile og opfattelser af virkeligheden. Dette fælles kulturelle udgangspunkt, som Bruner beskriver som kulturens folkepsykologi, internaliserer individet igennem sin deltagelse i diverse praksisser fra livets begyndelse. Kulturens værdier, livsstile og opfattelser af virkeligheden bliver igennem denne proces en del af individets identitet, og kulturen bliver ifølge Bruner den faktor, som i sig selv har størst indflydelse på individets meningsdannelse (Bruner, 1999; Holmgren, 2019). Individets oplevelse af mening bliver altså et kulturelt formidlet fænomen, og da alle individets handlinger, tanker og følelser må begrundes i denne kulturelle meningsdannelse, bliver individet en afspejling af sin kultur (Bruner, 1999; Holmgren, 2019).

Bruner (1999) skriver om folkepsykologien, at den er implicit tilstede i enhver kultur og indeholder mere eller mindre sammenhængende og normative beskrivelser af, hvad man kan forvente af andre mennesker (s. 46). Individet lærer disse folkepsykologiske sandheder at kende igennem førsproglige verdensrepræsentationer, som han/hun møder i sin deltagelse og søger efter mening i kulturen. Bruner argumenterer endda for, at vi i nogen grad er udstyret med en primitiv form for folkepsykologi allerede fra fødslen (Bruner, 1999; Holmgren, 2019). Barnet fødes med prædispositioner til at tolke den sociale verden på en bestemt måde og handle herudfra (s. 74-75), og således bliver folkepsykologiens kategorier det, vi livet igennem oplever os selv og omverdenen ud fra. Individets værdier, meningsdannelse og livsstil har på denne måde ifølge Bruner en kulturel, offentlig og fællesskabsorienteret karakter, og det er med afsæt i individets interaktion med kulturen og internaliseringen af folkepsykologien, at han/hun danner en fornemmelse af, hvad der er normalt og forventeligt. Ligeledes er det den folkepsykologiske fornemmelse, som udgør baggrunden, hvorudfra individet fremadrettet fortolker, forstår og skaber mening i mødet med afvigelser fra normalen (s. 70). Bruner understreger hermed, at en kulturs folkepsykologi er kanonisk på den måde, at den er centreret om det forventelige og normale og samtidigt rummer magtfulde fortolkningsprocedurer til at forklare det usædvanlige og unormale, så det bliver meningsfuldt (s. 55).

Individets meningsskabelse er hermed dybt forankret i kulturen og dennes folkepsykologiske sandheder om, hvad der er normalt og forventeligt. Individet fødes ifølge Bruner (1999) ind i disse kulturelle sandhedsstrukturer og har medfødte prædispositioner til at skabe mening i verden i overensstemmelse med folkepsykologien, og alt dette synes at foregå implicit uafhængigt af individets sproglige udvikling. Alligevel understreger Bruner, at sproget og individets evne til at skabe narrative fortællinger er essentiel for hans/hendes oplevelse af mening (Bruner, 1999; Holmgren, 2019). På samme tid er også kulturens folkepsykologiske fortællinger formende for individets meningsskabelse.

Sproget og fortællingen som forvalter af mening

Individet har ifølge Bruner (1999) en iboende *"(...)tilbøjelighed til at organisere erfaringer til fortællende form, til intrigestruktur og så videre"* (s. 54), og vi erfarer tidligt i livet, at vores handlinger altid fortolkes ud fra det, vi selv og andre fortæller om dem (s. 81). Individets oplevelse af mening handler således ikke kun om det, individet gør, men også om alt det han/hun siger, at hun gør eller planlægger og gøre, og hvad disse handlinger og tanker begrundes i. Det er således både individets og kulturens fortællinger, der sætter rammerne for, hvordan individet kan opleve og erindre verden. Fortællingen bliver et redskab, hvormed individet og kulturen kan skabe mening i en given situation, uafhængigt af om den stemmer overens med det normale og forventelige eller ej.

Implicit i førnævnte folkepsykologi ligger 'situationsreglen', som foreskriver, at vi til hver en tid har en forventning om, at folk opfører sig i overensstemmelse med en given situation. Denne regel er udtryk for kulturelle sandheder og gælder for både tale og handling, og den er ifølge Bruner (1999) styrende for, hvordan individet oplever sit liv og møder andre mennesker. Situationsreglen har nemlig den konsekvens, at når en person agerer i overensstemmelse med den, så behøver adfærden ingen forklaring. Den normale adfærd opleves som selvforklarende, idet konteksten ifølge folkepsykologien og situationsreglen tilsiger en sådan handling/tale (s. 56). Hvis personen derimod ikke agerer normalt og situationsrigtigt, vil vi kræve en fortælling, der meningsfuldt kan forklare afvigelsen. Herom skriver Bruner: *"Historiens funktion er at finde en bevidsthedstilstand, der undskylder en afvigelse fra et kanonisk kulturelt mønster eller i det mindste gør den forståelig"* (s. 57), og således kræver en overbevisende fortælling, at fortælleren kender kulturens folkepsykologi og definition af, hvad der er normalt og forventeligt, og hvad der ikke er. Det er kun med et kendskab til kulturens forventninger, at man kan fremstille egne eller andres handlinger som kanoniske omend forandret af formildende omstændigheder (s. 85). Således er fortællinger også altid fyldt med meningsskabende antagelser og forudsætninger om den person, der fortælles om (fx han er psykisk syg eller hun har lige mistet sit

arbejde, osv.), som kan være med til at forklare en given handling eller livsstil. Det er ifølge Bruner ikke vigtigt for fortællingens evne til at skabe mening, om den er sand eller opdigtet. Hermed understreges det, hvordan fortælling som middel til at skabe mening også bliver et magtfuldt redskab, som igennem sine kanoniske forklaringer kan være med til at definere individet og hans/hendes livsform på en måde, som individet ikke nødvendigvis selv kan genkende eller bifalder. Fortællingen kan blive til eller opleves som en kulturel sandhed, som kan forme individets erindring og meningsskabelse fremadrettet (Bruner, 1999). I tilfælde hvor fortællingen – måske af personer med kulturel definitionsmagt (Bruner nævner såkaldte eksperter som fx psykologer) – gentages tilstrækkeligt mange gange, kan den over tid endda blive til en overordnet kulturel fortælling om lignende tilfælde/typer individer. En sådan sandhed kan integreres i folkepsykologien og indvirke på individet egne og kulturens øvrige medlemmers forventninger til og fortolkning af andre mennesker og omverdenen. Hermed får fortællingerne betydning for de sandheder, individet skaber mening på baggrund af. Sproget og fortællingen må sammen med kulturen hos Bruner ses som forvalter af individets oplevede mening.

Nærværende opgaves meningsforståelse

Individets meningsskabelse betragtes i specialet som en kulturelt forankret proces knyttet til kulturens værdier og normative opfattelser af virkeligheden og individerne heri (Bruner, 1999). Det antages, at denne kulturelle folkepsykologi, som individet møder og internaliserer igennem sin aktive deltagelse i kulturelle praksisser, danner grobunden for individets oplevelse af, hvad der er normalt og forventeligt. Det er med udgangspunkt i disse kulturelle sandheder, at individet danner forventninger til og bedømmelser af sig selv og andre. Det er således også med afsæt heri, at individet bliver i stand til at skabe mening.

I nærværende opgave betragtes individets meningsskabelse som en sproglig aktivitet knyttet til fortællingen og dennes evne til – ved at trække på folkepsykologien – at definere det normale og samtidigt forklare afvigelserne herfra, så de bliver meningsfulde i kulturen. Det antages, at individets fortællinger altid indeholder implicite eller eksplicite antagelser og forudsætninger, der kan være med til at forklare en persons handling eller livsstil og på denne måde skabe mening uafhængigt af, om det forudsatte er i overensstemmelse med sandheden eller ej.

Når nærværende opgave forstår både individets identitet og oplevelse af mening, som noget der skabes i interaktion med samfundet/kulturen, bliver det relevant at se på, hvilke magtprocesser der kan påvirke denne proces. Disse behandles i nedenstående.

2.3 Moderne magt og social kontrol i det postmoderne samfund og kulturen

Der redegøres med udgangspunkt i Heede (2002), Holmgren (2014), Madigan (2019) og Winther Jørgensen og Phillips (2019) først kort for Foucaults moderne magtbegreb. Med afsæt heri redegøres for magtprocesserne: 1) Normer og universelle sandheder, 2) Subjektivering, 3) Positionering og 4) Diskurser. Afslutningsvist redegøres kort for modmagtsbegrebet. Til behandling af magtprocesserne anvendes teoretikerne Brinkmann (2008), Harré og Moghaddam (2003), Harré og Slocum (2003), Heede (2002), Holmgren (2014), Madigan (2019), Sabat (2003), Taylor et al. (2003), Winther et al. (2003) og Winther Jørgensen og Phillips (2019) supplerende

2.3.1 Magt i det postmoderne samfund

Foucault definerer ifølge Heede (2002) magten som den proces, hvorigennem individets mulighedsfelter kontrolleres og styres, og han understreger, at den er et samfundsmæssigt og menneskeligt grundvilkår. Magten er dybt rodfæstet i samfundets institutioner og i vores omgang med hinanden, og den er med til at forme samfundet og individets hverdagsliv efter det, som er foretrukket i den pågældende kultur (Heede, 2002; Holmgren, 2014; Holmgren, 2019; Winther Jørgensen & Phillips, 2019). Der er ifølge Foucault sket en betydelig udvikling i, hvordan magten udspiller sig i samfundet, og han arbejder med to centrale magtformer: *Traditionel magt* og *Moderne magt* (Heede, 2002; Holmgren, 2014; Madigan, 2019). Den traditionelle magt er det, vi normalt vist forbinder med magt, hvor en person eller institution bestemmer over andre ved fx at udlægge love og retningslinjer, som individet skal efterleve for at undgå straf. Omend den traditionelle magt fortsat findes i det postmoderne samfund, så er det ikke længere den mest dominerende magtform. Ifølge Foucault er det postmoderne individ i stedet primært styret af den moderne magt. Denne "(...)udspringer af de ideer om gode eller rigtige måder at leve hverdagslivet på" (Holmgren, 2014, s. 202) og sætter med udgangspunkt heri standarderne for, hvordan individet bør leve sit liv. Til forskel fra den traditionelle magt er individet i den moderne magt sin egen politibetjent. Hvert individ må overvåge sig selv og andre og sikre sig, at alle lever op til samfundets standarder for det 'gode' og 'rigtige' liv. Udover at dette gør det til en mere usynlig og implicit magtform (Holmgren, 2019), så er et resultat heraf også, at individet internaliserer både de normative overbevisninger og magtudøvelsen som en indre instans i sin psyke. Statens dominerende idéer om individets livsførelse bliver således til individets egen overbevisning, og ved at deltage i de normaliserende bedømmelser (Holmgren, 2014; Madigan, 2019) af sig selv og andre er individerne ifølge Holmgren (2014) involveret i den sociale kontrol, som karakteriserer den moderne magt (s. 204). Den moderne magt forløber hermed ikke oppefra og ned men flyder frit i

individets relationer (Heede, 2002; Holmgren, 2014; Madigan, 2019; Winther Jørgensen & Philips, 2019), og den er immanent i flere samfunds- og kulturforhold. Den er en integreret del af individets omgang med sig selv og andre mennesker, og individet er hos Foucault både et produkt af magten og dens primære redskab (Heede, 2002). Individets konstituering af et selv er ifølge Foucault i høj grad indlejret i politiske processer og magtrelationer i samfundet, og individet ses som en tom flade, hvor samfundet, kulturen og sproget indskrives sig (Heede, 2002). Som en del af denne proces indlejres individet i kulturens normer og universelle sandheder, og da disse således får betydelig indvirkning på individets identitets- og meningsskabelse, redegøres der herfor i nedenstående.

2.3.2 Normer og universelle sandheder

Det er en essentiel del af den moderne magt, at individet internaliserer samfundets og kulturens normer for, hvad der er 'rigtigt' og 'forkert' og forsøger selv at leve op til og bedømme andre ud fra disse normer, forventninger og standarder (Holmgren, 2014; 2019). De normative overbevisninger – som kan være mere eller mindre lokale (Holmgren (2014), idet nogle normer kan gælde udelukkende i én familie, hvorimod andre kan gælde på et globalt niveau – er opstået i kulturen, og de opretholdes i kulturen i kraft af individets deltagelse heri. De er udviklet på baggrund af ideer, holdninger og teorier om 'gode'/'dårlige', 'rigtige'/'forkerte' og 'normale'/'unormale' måder at leve et liv på, som findes og hele tiden udvikles i vores videnssamfund, og som med tiden er blevet til universelle sandheder om individet og hans/hendes livsførelse. Selvom teorierne oprindeligt er udviklet på baggrund af ét enkeltstående individ, defineres de af den moderne magt som sandheder, der er gældende for alle mennesker (Heede, 2002). Dette medfører, at vi afviser alternativ viden, som ikke stemmer overens med det, de vedtagne kulturelle sandheder siger (Madigan, 2019). I overensstemmelse med samfundets/kulturens interesser tildeler vi hermed bestemte teorier, idéer og holdninger sandhedsstatus, og det er med afsæt i disse, at normer, forventninger og standarder som målestokke for individets identitetsdannelse og livsførelse dannes (Heede, 2002; Holmgren, 2014; Madigan, 2019; Winther Jørgensen & Phillips, 2019). Dette betyder også, at vi bliver blinde for og fordømmer alternative måder at leve livet på (Holmgren, 2014). Individet bruger hermed mange ressourcer på at holde sig indenfor rammerne af det almene, idet afvigelser fra samfundets og kulturens normer, standarder og forventninger risikerer at medføre, at individet objektiviseres og kategoriseres og desuden får tildelt en ugunstig identitet – hvormed de risikerer at udskilles fra fællesskabet (Madigan, 2019). Dette leder mig videre til følgende redegørelse for subjektiveringsbegrebet.

2.3.3 Subjektivering

I overensstemmelse med specialets identitetsforståelse understreger Foucault, at identitetsdannelsen og -opretholdelsen udover at være noget, individet gør, også i høj grad er noget, der gøres med individet i samfundet/kulturen (Brinkmann, 2008). Én måde, dette gøres på, er igennem subjektiveringsprocesser, ”(...)hvor individer får tildelt en form for identitet (som sindssyg, selvrealiserende eller hvad det måtte være), uanset om man ønsker det eller ej” (Brinkmann, 2008, s. 105). Igennem subjektivering fastnagles individet til en identitet, som samfundet/kulturen – med afsæt i ovenstående normer og universelle sandheder – definerer som ’sand’ uafhængigt af individets oplevelse heraf. Dette kan lyde som om, at individet passivt objektiveres i subjektiveringsprocesserne. Dette er dog forkert. Individet er aktivt deltagende i sin egen subjektivering, da han/hun selv skaber sin identitet – men det sker under indflydelse af de normer og universelle sandheder i samfundet og kulturen, som løbende internaliseres. Således skaber individet igennem subjektiveringsprocesserne sin egen identitet på baggrund af en indre kulturel dialog, hvor han/hun hele tiden vurderer, om han/hun passer ind i den definerede normal (Madigan, 2019). Dette er særligt relevant i tilfælde, hvor individet afviger fra normen, da sådanne afvigelser igennem subjektiveringsprocesserne kan få karakter af særlige – og måske negative og stigmatiserende – artsken-detegn ved individet. Hermed kan det, som blot var ét karaktertræk ved individet, blive til et altomsluttende forhold ved hans/hendes identitet (Heede, 2002), og når individet oplever at blive fastlåst i en sådan snæver identitetsposition, så kan han/hun opleve forkerthedsfølelser samt skyld og skam (Heede, 2002). Dette begrundes ifølge Heede i, at ’det normale’ i dag sættes i direkte modsætning til ’det patologiske’. Afvigelser fra normen i samfundets og kulturens øjne vil således forklares med patologi og sygeliggørelse i et forsøg på at skabe mening (Bruner, 1999).

Subjektiveringsprocesserne har således indflydelse på individets identitetsdannelse og er et eksempel på, hvordan individets identitetsdannelse er dybt forankret i samfundets og kulturens magtstrukturer. Positioneringsbegrebet er endnu en sådan magtprocedure, der medvirker til at sætte rammerne for individets identitet.

2.3.4 Positionering

Positionering er en proces, hvor individet indtager en bestemt position, som ifølge Brinkmann (2008) omfatter ”(...)en samling af rettigheder og pligter til at udføre bestemte meningsfulde handlinger på baggrund af en moralsk orden. Dette indebærer også forbud mod at udføre bestemte handlinger” (s. 68). Positionerne bestemmer hvilke handlinger, individet har mulighed for samt forventes at udføre

for at fremstå meningsfuld ift. samfundets og kulturens normer og universelle sandheder (Brinkmann, 2008; Harré & Moghaddam, 2003; Harré & Slocum, 2003; Heede, 2002). Harré og Slocum (2003) skriver, at positionerne altid er situationsspecifikke og knyttet til individets konkrete relationer. Dette betyder, at individet ofte kan have flere samtidigt eksisterende positioner, hvis han/hun indgår i relationer til forskellige mennesker i et antal kontekster, og at disse kan give individet forskellige rettigheder og pligter såvel som begrænsninger i adfærd. De skriver desuden, at positionerne er relationelle og forudsætter en form for gensidighed, hvilket betyder, at hvis ét individ indtager en position, så vil den anden være nødsaget til at indtage den modsatte position (Harré & Slocum, 2003) – Dette er fx tilfældet, når positionen som 'Unormal' kun kan eksistere, fordi der samtidigt eksisterer en 'Normal' position. Dette betyder også, at positionen – og senere individets identitet – bliver til i en afgrænsning fra det, individet ikke er (Madigan, 2019; Winther Jørgensen & Phillips, 2019). Positionernes relationelle karakter behøver dog ikke at forudsætte, at individet er i en relation til en konkret anden. I denne forbindelse skelner flere positionsteoretikere (Sabat, 2003; Taylor et al., 2003; Walton et al., 2003) mellem to typer positionering. De introducerer individets refleksive positionering som en intrapersonlig positionering, hvor individet positionerer sig selv i sin egen private dialog på baggrund af de internaliserede normer og universelle sandheder fra samfundet/kulturen (Taylor et al., 2003). Den refleksive positionering kan også forekomme på baggrund af individets internaliserede forestilling om den anden. Heroverfor præsenteres den interaktionelle positionering, hvor individet af en anden sættes i en bestemt position.

Harré og Moghaddam (2003) understreger, at positionering både kan foregå intentionelt og ubevidst. Dette ses fx, når individer er opvokset indenfor samme sociale miljø, der forudsætter særlige positioner som en naturlig del af samfundet, og de derfor ubevidst positionerer sig selv og andre i overensstemmelse hermed. Teoretikerne skriver dog også, at positionering ofte er udtryk for bevidste processer. I denne forbindelse taler de om ondsindet og taktisk positionering, hvor et individ tildeles en ufordelagtig position med bestemte psykologiske, karaktermæssige og moralske træk – fx psykisk ustabil, doven eller utroværdig. Denne positioneringsform kan – ligesom al anden positionering – have negative konsekvenser for, hvordan individets adfærd og tale tolkes og forklares, ligesom den kan have tilsvarende negativ indvirkning på, hvordan individet betragtes og behandles af andre (Harré & Slocum, 2003; Sabat, 2003). De psykologiske, moralske og karaktermæssige træk og de dertilhørende pligter og rettigheder, som individet tilskrives i positioneringen, sætter rammerne for, hvad individet har mulighed for at gøre, samtidigt med at den sikrer, at den positioneredes adfærd og tale

tolkes i overensstemmelse med en given fortælling, som passer til interesserne hos ham/hende, der positionerer (Harré & Slocum, 2003).

Med de forskellige typer positionering følger bestemte forventninger, og for at passe ind i fællesskabet og leve op til disse prædefinerede forventninger forsøger individet konstant at efterleve positionens retningslinjer (Brinkmann, 2008; Harré & Slocum, 2003). Med afsæt i samfundets normer og universelle sandheder vil individet ofte møde den samme position i flere af sine relationer, og dette vil med tiden få den konsekvens, at individet internaliserer positionen og dennes medfølgende karaktertræk og kompetencer, hvorved de bliver en del af individets identitet. Således får individets positioner betydning ikke bare for individets mulige handlinger men også for individets identitetsskabelse. Fordi individet selv indgår i produktionen og forhandlingen af egne positioner i de sociale episoder (Harré & Moghaddam, 2003), er dette ikke nødvendigvis problematisk. Der kan dog opstå udfordringer, hvis individet hyppigt tildeles en uønsket og ufordelagtig position, da individet pga. det asymmetriske magtforhold og det faktum, at nogle personer altid vil have den større definitionsmagt, kan have svært ved at undvige den og tvinges til at internalisere den som en del af sin identitet – uafhængigt af om den er udtryk for en egentlig afspejling af individet og hans/hendes kompetencer, ønsker og syn på sig selv (Brinkmann, 2008; Harré & Moghaddam, 2003; Harré & Slocum, 2003; Sabat, 2003).

Hermed understreges det, at individets identitet afhænger af, hvem der spørger ind til den og hvornår (Brinkmann, 2008; Harré & Moghaddam, 2003). Individets handlinger og identitetsdannelse bliver et produkt af hans/hendes løbende positionering, og da positionerne netop bygger på de dominerende normer og universelle sandheder, er samfundet og kulturen også igennem positioneringsprocesserne altid aktivt involveret i at regulere individets adgang til bestemte identiteter (Brinkmann, 2008; Harré & Moghaddam, 2003; Heede, 2002). Når teoretikerne understreger, at positionerne bygger på samfundets og kulturens normer og universelle sandheder, så er det relevant at behandle diskursfænomenet. Det er nemlig diskurser, som formidler samfundets og kulturens normer, sandheder og forventninger til individet, og som mere direkte medvirker til hans/hendes positionering (og afledte subjektivering) (Madigan, 2019). Diskurserne synes således at være det direkte redskab, som medfører både subjektiverings- og positioneringsprocesserne, hvorfor det behandles nærmere i nedenstående.

2.3.5 Diskurser

Winther Jørgensen og Phillips (2019) definerer diskurser som *"(...)en bestemt måde at tale om og forstå verden (eller et udsnit af verden) på"* (s. 9), og denne forståelse bygger på idéen om, at vi,

igennem det vi siger, er med til at skabe og forandre vores omverden, identiteter og relationer. Diskurserne er som systematiske og institutionaliserede talemåder, hvis form og indhold er formet og begrænset af de sociale magtrelationer, som individet er indlejret i (Heede, 2002; Madigan, 2019; Winther Jørgensen & Phillips, 2019) definerende for, hvordan vi forstår os selv og verden. Diskurserne er – indenfor rammerne af den samfundsmæssige, kulturelle og historiske videnshorisont – med til at definere, hvad individet overhovedet kan sige, forstå og tænke om sig selv og verden (Heede, 2002; Winther Jørgensen & Phillips, 2019), og det er dem, der i sidste ende skaber universelle sandheder, subjektet og hans/hendes relationer til sig selv og andre (Winther Jørgensen & Phillips, 2019).

Som supplement til denne foucaultske forståelse af diskurserne og deres indvirkning på individet inddrages i nærværende opgave Laclau og Mouffes diskursteori. Denne viderefører mange af de præsenterede idéer, men til forskel fra det klassiske diskursbegreb arbejder Laclau og Mouffe med en mere abstrakt forståelse af diskurserne. Selvom de anerkender, at diskurserne ofte er af sproglig karakter, og at de altid skabes, vedligeholdes og forandres i individets hverdagspraksisser (Winther Jørgensen & Phillips, 2019, s. 21), så skelner de overordnet set ikke mellem diskursive og ikke-diskursive sociale praksisser. De definerer alle praksisser som diskursive (s. 29), og diskurserne bredes således ud til at indeholde alle sociale fænomener, som individet indgår i. Dette betyder, at både sproget og alle sociale fænomener er under indflydelse af bagvedliggende samfundsmæssige og kulturelle magtstrukturer, ligesom det betyder, at individets verden, identitet, relationer og meningsdannelse formes, reproduceres og forandres af både sprog og sociale fænomener. Ifølge Laclau og Mouffe er det relevant at inddrage både sproglige formuleringer og sociale erfaringer i en diskursanalyse, hvormed deres diskursive forståelse som supplement til den foucaultske er særligt velegnet til nærværende opgaves ønske om at se på effekten af individets overordnede møde med forskellige strukturer og fænomener i samfundet og kulturen.

Relevansen af Laclau og Mouffes diskursteori understreges yderligere, når de skriver, at individets diskursive betydningstilskrivelse altid kun er midlertidig. Forskellige diskurser kæmper hele tiden internt for at fastlåse sprogets betydning på netop deres måde (Winther Jørgensen & Phillips, 2019, s. 15), og der er således aldrig én total diskurs. Diskurserne vil altid udfordres af flere modstridende diskurser, og dette betyder, at de diskursivt bestemte sociale fænomener aldrig er færdigformulerede, og at deres betydning aldrig kan endeligt fastlåses. Bestemte diskurser kan dog ifølge Laclau og Mouffe på visse tidspunkter kan have opnået en sandhedsstatus (se afsnit om normer og universelle sandheder). I sådanne tilfælde kommer de til at fremstå selvfølgelige og objektive, hvilket skjuler

alternative muligheder og unødvendiggør spørgsmålsstillen. Denne sandhedsstatus er dog ikke mere permanent, end at diskurserne til hver en tid kan overskrives af andre (Winther Jørgensen & Phillips, 2019).

Også indenfor specialets diskursforståelse betragtes individet som dybt forankret i kulturelle og samfundsmæssige strukturer. Både Laclau og Mouffe og Foucault fremhæver, at individets menings- og identitetsdannelsen formes diskursivt. Selvom individet er under stærk indflydelse af diskursernes formulering af samfundets normer og universelle sandheder og de afledte positionerings- og subjektiveringsprocesser, så har han/hun alligevel mulighed for at gøre modstand mod dem (Brinkmann, 2008; Heede, 2002; Holmgren, 2014; Madigan, 2010; Winther Jørgensen & Phillips, 2019). Foucault benævner denne modstandsudøvelse som 'Modmagt', og der redegøres kort herfor i det følgende.

2.3.6 Modmagt

Der er redegjort for, at individet er indlejret i samfundets og kulturens strukturer på måder, som besværliggør, at han/hun skulle kunne undslippe statens interesser i individets identitets- og meningsdannelse. Alligevel er det ifølge Foucault stadig muligt for individet at udøve modstand, ulydighed og opposition (Holmgren, 2019). Han understreger endda, hvordan magt og modmagt på mange måder forudsætter hinanden: *"Magt vil altid avle en eller anden form for modstand, og hvad der er magt, er der modmagt"* (Heede, 2002, s. 40). Et centralt element i individets mulighed for at udøve modmagt er, at den moderne magt i høj grad afhænger af individets samarbejde. Den behøver, at individet interesserer sig for og har et ønske om at følge de normer, sandheder og retningslinjer, den formulerer (Holmgren, 2014), da den, hvis dette ikke er tilfældet, ikke har magt over individet. Individet kan således ikke undslippe magten, men han/hun har istedet en position, hvor han/hun kan modsætte sig magtens arbejdsbetingelser (Madigan, 2019). Dette kan individet gøre ved fx at forholde sig kritisk til og måske endda nægte at tilpasse sig og acceptere de regler, som definerer, hvordan vi forstår og styrer os selv og andre (Heede, 2002, s.142). Individet kan vælge normerne og de universelle sandheder fra og ikke anerkende de subjektiveringer og positioneringer, som han/hun udsættes for, og i stedet finde alternative diskurser, som kan danne udgangspunktet for en mere hel identitets- og meningsdannelse (Brinkmann, 2008; Holmgren, 2019). Således bliver modmagt ikke kun en kamp mod samfundets og kulturens idéer om det 'gode' og 'rigtige' liv, men i lige så høj grad en kamp mod os selv og de forestillinger og begreber, som vi allerede har internaliseret, og som fastholder os i de undertrykkende positioner og subjektiveringer, samfundets og kulturens magtstrukturer har defineret for os (Heede, 2002).

Nærværende opgaves magtforståelse

I specialet anerkendes det, at individets identitets- og meningsskabelse er underlagt moderne magt, som er indlejret i samfundets og kulturens institutioner såvel som i alle individets relationer. Denne sætter standarderne for, hvordan individet bør leve sit liv, og når individet har internaliseret samfunds- og kulturidéerne, overvåger og bedømmer han/hun sig selv og sine medmennesker herudfra. Det er ifølge Foucault og senere Laclau og Mouffe særligt diskurserne – herunder sproget og sociale fænomener – der formidler samfundets og kulturens normer og igennem gentagelse skaber universelle sandheder. Fordi det er disse, som individet forsøger at leve op til, får diskursernes form og indhold direkte indflydelse på individets identitets- og meningsdannelse. De indvirker ligeledes på individets identitets- og meningsdannelse ved at danne grundlaget for både socialiserings- og positioneringsprocesserne, hvorigennem individet tildeles og over tid internaliserer en identitet eller position, som foreskriver særlige forventninger til ham/hende på baggrund af samfundets og kulturens 'normal'. Selvom disse processer har stor magt over individet og hans/hendes identitets- og meningsdannelse, er det alligevel muligt for individet at udøve modmagt. Den moderne magt kræver individets frivillige underlægning, og hvis individet ikke accepterer dens sandheder og normer men i stedet danner sin identitet og mening på baggrund af alternative diskurser og sandheder, kan den intet stille op.

2.4 Delkonklusion

Således er der redegjort for individets identitets- og meningsskabelse. Der er ydermere redegjort for et antal moderne magtprocesser i samfundet og kulturen, som har indflydelse på, hvilken mening og identitet individet har mulighed for at skabe.

Identitet forstås i specialet som resultatet af en række gensidigt konstituerende processer mellem individ og samfund/kulturen, hvor individet internaliserer normer, universelle sandheder og diskurser og herudfra 'gør' sin identitet på en samfundsmæssig og kulturel måde. Det er i individets sociale samspil, at han/hun introduceres for samfundets og kulturens normer, universelle sandheder og diskurser, ligesom det er i relationerne, at individet søger anerkendelse og inklusion på baggrund af den udviklede identitet. Denne stræben efter at passe ind medfører, at individet forsøger at tilpasse sin identitet til de reaktioner, som han/hun møder i sine relationer. Idet relationerne i sidste ende blot er repræsentanter for samfundet og kulturen, vil individet indirekte tilpasse sin identitet til disse. Således er påstanden, at individets identitet er endeligt rammesat og afgrænset af samfundets og kulturens forventninger til ham/hende.

En lignende samfundsmæssig og kulturel rammesætning gør sig gældende for individets menings-skabelse. Også denne er tæt knyttet til kulturens sandheder om og normative opfattelser af individet og virkeligheden: Den kulturelle folkepsykologi. Når individet har internaliseret denne igennem deltagelse i kulturelle praksisser, danner den baggrunden for individets oplevelse af, hvad der er normalt og forventeligt. Denne definition af det normale og forventelige integreres også i individets historiefortælling som implicitte eller eksplicitte antagelser og forudsætninger, der gør individet i stand til at forklare afvigelser, så de bliver meningsfulde i kulturen. Således danner kulturelle folkepsykologi udgangspunktet for individets forventninger til og bedømmelser af sig selv og andre, ligesom den sætter rammerne for individets oplevelse af mening. På denne måde ligger individets identitets- og meningsdannelse i forlængelse af hinanden, idet begge processer synes at være knyttet til samfundets og kulturens idéer om det normale og forventelige. Der er i opgaven også argumenteret for, at både identitets- og meningsdannelsen påvirkes af de samme moderne magtprocesser tilstedeværende i alle samfundets og kulturens institutioner og i individets relationer – herunder: 1) Normer og universelle sandheder, 2) Subjektivering, 3) Positionering og 4) Diskurser. Igennem disse formidles standarderne for, hvordan individet bør leve sit liv, og når individet har internaliseret dem som en del af sine egne overbevisninger, overvåger og bedømmer han/hun sig selv og andre på baggrund af dem. Selvom de udvalgte magtprocesser hermed synes at være en integreret del af individets identitets- og meningsdannelse, så er der argumenteret for, at individet alligevel både i sin identitets- og menings-skabelse har mulighed for at udøve modmagt ved ikke at acceptere de sandheder, identiteter og positioner, som han/hun tildeles i mødet med samfundet og kulturen. De moderne magtprocesser kræver, at individet frivilligt accepterer deres sandheder om virkeligheden, og hvis han/hun ikke gør det og i stedet danner sin identitet og en mening i sin tilværelse på baggrund af alternative diskurser, normer og universelle sandheder og desuden nægter at indtage de tildelte positioner og identiteter, så mister de deres effekt.

Der er således redegjort for det teoretiske afsæt, som danner rammerne for opgavens videre analyser og diskussioner. Det er ligeledes i forlængelse af redegørelsen, at jeg i nedenstående forholder mig til opgavens metoder.

3.0 Metode

I det følgende præsenteres og begrundes specialets metoder. Indledningsvist behandles det kvalitative semistrukturerede forskningsinterview, hvilket efterfølges af en mere specificeret præsentation af metodeovervejelser vedrørende indsamlingen af min empiri. Afslutningsvist præsenteres min diskursive analysemetode.

3.1 Det kvalitative forskningsinterview

Specialets empiri er indsamlet igennem kvalitative forskningsinterviews. Disse har ifølge Kvale og Brinkmann (2015) til formål at beskrive konkrete fænomener i verden i et forsøg på at opnå større forståelse af dem, mere end de har til formål at levere egentlige generaliserbare videnskabelige forklaringer. Mennesket ses i det kvalitative forskningsinterview som et subjekt, der er aktivt engageret i sin meningsskabelse – men under betydelig indflydelse af samfundets og kulturens diskurser, magtrelationer og ideologier – hvorfor metoden ifølge Järvinen og Mik-Meyer (2017) i sidste ende forsøger at fremanalysere informanternes subjektive oplevelse og fortolkning af det konkrete fænomen, som undersøges. Når metoden således ifølge Kvale og Brinkmann (2015) samt Järvinen og Mik-Meyer (2017) tilstræber en forståelse af subjekternes oplevede virkelighed, betydningsdannelse og meningstilskrivelse som fænomener, der påvirkes af sandheder i samfundet/kulturen, synes den brugbar i besvarelsen af netop nærværende speciales problemformulering. Relevansen understreges yderligere, når Kvale og Brinkmann (2015) og De Fina og Perrino (2011) skriver, at viden indenfor den kvalitative interviewmetode anskues som grundlæggende kontekstuel, relationel og sproglig. Hermed menes der, at det er karakteristisk for den viden, som fremkommer af interviewene, at den er konstrueret i de sociale samspil og sproglige menings- og betydningsudvekslinger, der finder sted mellem interviewer og interviewperson. I overensstemmelse med opgavens poststrukturalistiske afsæt, anskues viden således indenfor det kvalitative forskningsinterview som noget, der hverken findes inde i eller udenfor individet men skabes i den konkrete magtmæssigt asymmetriske relation mellem mennesker og verden (Kvale & Brinkmann, 2015). Dette er i overensstemmelse med opgavens forståelse af individets identitets- og meningsskabelse som fænomener, der er i interaktion med magtstrukturer i samfundet og kulturen, hvormed det kvalitative forskningsinterview yderligere understreges som relevant til at belyse specialets problemstilling.

Det semistrukturerede interview er den hyppigst anvendte version af det kvalitative forskningsinterview (Kvale & Brinkmann, 2015; Kallio et al., 2016). Kvale og Brinkmann (2015) definerer det som en interviewform, der på den ene side ligner en hverdagssamtale, men som på den anden side er delvist rammesat af bestemte temaer og forslag til spørgsmål (s. 49-50). Denne delvist strukturerede og delvist åbne form (Galletta, 2013; Kvale & Brinkmann, 2015) gør det semistrukturerede interview velegnet i nærværende speciale. Kombinationen af fri tale og strukturerende spørgsmål og temaer tillader mig at tilgå informanternes uforstyrrede oplevelse af at møde samfundet og kulturen, samtidigt med at den sørger for, at informanternes kommer ind på de fænomener, som min problemformulering vil belyse. Formen giver mig mulighed for at undersøge relevante perspektiver, som

informanterne bringer på banen, uafhængigt af at jeg ikke selv på forhånd havde overvejet dem som et tema i interviewguiden. Det gør det yderligere muligt at afklare eventuelle uklarheder undervejs i interviewet (Galletta, 2013; Kvale & Brinkmann, 2015; Kallio et al., 2016). Med det semistrukturerede forskningsinterview får jeg således størst mulig indsigt i informanternes oplevede livsverden, meningstilskrivelse og betydningsdannelse, hvorfor mine interviews er udformet herefter.

3.2 Mine interviews

I nedenstående præsenteres de metodiske overvejelser bag tilrettelæggelsen, udførelsen og behandlingen af mine interviews.

3.2.1 Design og tilrettelæggelse

Kallio et al. (2016) skriver, at der mangler retningslinjer for, hvordan man bør tilrettelægge et semistruktureret interview. De har derfor skabt en model, som består af følgende fem trin: 1) Identificering af forudsætninger for anvendelsen af semistrukturerede interviews, 2) Indhentning og anvendelse af eksisterende viden, 3) Formulering af indledende interviewguide, 4) Pilottestning af interviewguiden, og 5) Præsentation af den endelige interviewguide. Ifølge Kallio et al. er de fem faser gensidigt afhængige, da hvert trin bidrager til, at næste trin kan lykkes, hvorfor alle trinene må gennemføres. Hvis man følger modellen, argumenterer Kallio et al. for, at man gennemsigtiggør sin forskningstilrettelæggelse og højner både interviewerens objektivitet og interviewets troværdighed. Hermed øges kvaliteten af interviewet, og det er med afsæt i disse argumenter, at min interviewguide er udviklet med inspiration i modellen.

Identificering af forudsætninger for anvendelsen af semistrukturerede interviews

Der er tidligere argumenteret for, at den semistrukturerede interviewmetode er velegnet til behandling af nærværende opgaves problemstilling. Dette understreges, når Kallio et al. (2016) skriver, at det semistrukturerede interview er særligt velegnet til at undersøge individers holdninger, meningsdannelse og livsverden eller komplekse, emotionelt følsomme fænomener – fx det at have været udsat for seksuelle overgreb og skulle danne sig en identitet og en mening i mødet med kulturen/samfundet. De skriver, at det semistrukturerede interview muliggør tilegnelsen af forskellige perspektiver, da informanterne har indflydelse på det, de fortæller. Med afsæt i disse og de tidligere gennemgåede forudsætninger, fandt jeg den semistrukturerede interviewmetode velegnet til at undersøge specialets problemformulering.

Indhentning og anvendelse af eksisterende viden

Kallio et al. (2016) skriver, at man som forsker på forhånd må sætte sig ind i det felt, man ønsker at undersøge, så denne forhåndsviden kan sætte rammerne for interviewets spørgsmål. Dette har jeg gjort ved at læse på Landsforeningen Spors hjemmeside, som indeholder både artikler og personlige beretninger, og ved at afsøge forskning på området. Da sidstnævnte kun førte til sparsomme resultater, har jeg i udarbejdelsen af interviewguiden taget udgangspunkt i teori om identitets- og meningsdannelse og sociale magtmekanismers indvirkning herpå. Jeg har desuden formuleret mine interviewspørgsmål på baggrund af de personlige beretninger, som jeg i det indledende arbejde blev bekendt med, da jeg er særligt interesseret i individets personlige oplevelse af at blive mødt i kulturen og samfundet som et individ, der har været udsat for seksuelle overgreb i barndommen.

Formulering af indledende interviewguide

Med afsæt i ovenstående formulerede jeg interviewguiden, der ifølge Kallio et al. (2016) skal vejlede interviewsamtalen. For at kvalificere interviewspørgsmålene mest muligt udarbejdede jeg med afsæt i Kvale og Brinkmann (2015) et skema med to kolonner: Én kolonne til mine forskningsspørgsmål og én kolonne til mine interviewspørgsmål formuleret i et hverdagsprog. Dette er i overensstemmelse med Kallio et al.'s (2016) pointe om, at interviewspørgsmålene for at opnå richeste data må være deltagerorienterede og dermed velformulerede, tydelige, og åbne i deres form. De skal sætte rammerne for informanternes spontane, dybdegående, unikke og detaljerede besvarelser (s. 2960), og de må gerne indeholde både primære og opfølgende spørgsmål. Selvom opfølgende spørgsmål gerne må være formuleret på forhånd for at sikre størst mulig kontingens i interviewene, understreger Kallio et al. (2016) dog, at de ofte med gavn kan opstå spontant med udgangspunkt i informanternes besvarelser og fortællinger. Jeg anvendte derfor både præformulerede og spontane opfølgende spørgsmål i mine interviews.

Pilottestning

Pilottestning bidrager ifølge Kallio et al. (2016) til kvalitetssikring af interviewguidens spørgsmål. Jeg pilottestede min interviewguide igennem intern testning, hvor fire medstuderende uafhængigt af hinanden vurderede mine spørgsmål, ift. om de fremstod relevante ift. min problemstilling, om de var formuleret i et forståeligt sprog, om de fremstod ledende, om rækkefølgen af spørgsmålene var meningsfuld, osv. (Kallio et al., 2016). På baggrund heraf finpudsede jeg interviewguiden og pilottestede den endnu en gang igennem en ekspertvurdering fra min vejleder Simo Køppe. Med afsæt i hans kommentarer præciserede jeg endnu engang mine spørgsmål, og disse kom til at indgå i den endelige interviewguide. Jeg fravalgte at lave et feltstudie af min interviewguide, fordi jeg – selvom et

feltstudie ifølge Kallio et al. ville have givet mig vigtig indsigt i interviewguidens anvendelse i praksis – ikke ønskede at interviewe informanter om et så sårbart emne som seksuelle overgreb og deres møde med samfundet og kulturen uden at inddrage deres fortælling i min opgave. Jeg vurderede at dette ikke ville være etisk forsvarligt.

Præsentation af interviewguide

Kallio et al. (2016) skriver, at man til sidst må fremlægge den færdige interviewguide. Min endelige interviewguide er derfor vedlagt som bilag 1.

3.2.2 Sampling

Diefenbach (2009) differentierer mellem bekvemmelighedssampling og målrettet sampling som de hyppigst anvendte metoder til sampling af informanter, og jeg har i nærværende studie anvendt en kombination af de to. Jeg skrev i første omgang til 'Center for seksuelt misbrugte', som henviste mig til Landsforeningen Spor. Jeg tog kontakt hertil, hvorigennem jeg blev sat i kontakt med flere individer, der – efter over mail at være blevet oplyst om min opgaves interessefelt (bilag 2) – ønskede at deltage. Jeg havde opsat nogle inklusionskriterier – herunder at det skulle være voksne individer, som havde oplevet overgreb i deres barndom – som mine informanter måtte leve op til, hvilket kan kategoriseres som en form for målrettet sampling. Dog kan min sampling også delvist kategoriseres som bekvemmelighedssampling, idet mine informanter er udvalgt, primært fordi de meldte sig til projektet. Selvom Diefenbach (2009) skriver, at denne bekvemmelighedsmetode ifølge klassiske videnskabelige kriterier ikke er den bedste, så understreger han, at det vigtigste i kvalitativ forskning er, om de inddragne informanter er i stand til at belyse studiets problemfelt. Dette var tilfældet med mine informanter.

Afslutningsvist må det nævnes, at jeg mødte stor interesse i at deltage i min undersøgelse, hvorfor jeg nåede at blive sat i kontakt med otte informanter, før jeg gjorde Landsforeningen Spor opmærksom på, at jeg grundet tids- og omfangsbegrænsninger ikke havde mulighed for at interviewe flere. Idet jeg kun havde mulighed for at udføre tre interviews, var jeg nødsaget til at afvise fem af de informanter, der allerede havde meldt sig til projektet. Jeg udvalgte tilfældigt tre informanter og informerede dernæst de øvrige om, at jeg ikke havde mulighed for at tale med dem. Det var i denne forbindelse vigtigt for mig at afslå deres tilbud om samarbejde på en etisk forsvarlig måde, hvilket ifølge Kvale & Brinkmann (2015), Kallio et al. (2016) og Willig (2008) er vigtigt, når man beskæftiger sig med mennesker i sin forskning.

3.2.3 Udførelsen

Selvom de udvalgte tre informanter allerede før de meldte sig var blevet informeret om studiets formål, rammerne for udførelsen og håndteringen af data, blev de endnu engang mundtligt informeret herom ved starten af interviewene. Informationerne stod også på den samtykkeerklæring (bilag 3), som de blev bedt om at underskrive. Som en del af den indledende informerende mail og den mundtlige rammesætning for interviewet tydeliggjorde jeg min taknemmelighed for informanternes deltagelse. Dette gjorde jeg, fordi Galletta (2013) understreger vigtigheden heraf, og fordi det var vigtigt for mig af etiske årsager, at informanterne følte sig sat pris på. Dette etiske element, var også årsag til, at informanterne fik lov til at vælge lokationen for udførelsen af interviewet, så de følte sig trygge. På baggrund heraf blev to af interviewene udført ansigt-til-ansigt, og ét af interviewene blev afholdt over den online platform 'Zoom'. Hanna (2012) skriver om anvendelsen af sådanne internetbaserede platforme til interview, at det er et godt alternativ til det klassiske ansigt-til-ansigt interview, og at det har særlige fordele, i og med at interviewet pga. formatet kan afholdes et sted, der er belejligt, neutralt og trygt for begge interviewets parter.

Interviewene varede 1-1,5 time, da jeg ønskede at give plads til, at informanterne kunne fortælle deres historie uden for mange afbrydelser. Desuden gav denne tidsramme mig mulighed for at praktisere empatisk lytning, der ifølge Kvale og Brinkmann (2015) er et vigtigt element i interviewerens kompetencer. Interviewene blev optaget på min telefon til den efterfølgende transskription.

3.2.4 Transskription

Diefenbach (2009) samt Kvale og Brinkmann (2015) skriver om transskription af interviews, at der er tale om en analyse- og fortolkningsproces. Talesproget skal igennem transskriptionen oversættes til skriftsprog, hvilket indebærer en række vurderinger og beslutninger, hvormed der er risiko for, at transskriptionen ikke indfanger alle elementer af det sagte. Kvale og Brinkmann definerer transskriptionen som en forsimplet og dekontekstualiseret udgave af de levende interviewsamtaler (s. 236), hvilket jeg har forsøgt at være opmærksom på undervejs i transskriptionsprocessen, og når jeg har læst og tolket det sagte efterfølgende.

Der findes ifølge Kvale og Brinkmann (2015) ikke konkrete regler for, om man i en transskription skal gengive det sagte ordret i talesproget eller oversætte til et mere formfuldendt skriftsprog. Det vigtige er, at man er kontingent med den valgte transskriptionsmetode. Med afsæt heri – og som et forsøg på at gengive det informanternes udsagn så præcist og forståeligt som muligt – har jeg valgt i høj grad at skrive informanternes ord ned, som de blev sagt. Jeg har dog i begrænset omfang set mig

nødsaget til at omformulere informanternes ord, så de for udefrakommende fremstår forståelige i sin skrevne form. Ydermere har jeg udeladt eller ændret sted- og personnavne for at sikre informanternes anonymitet. Jeg har desuden inddraget relevante pauser, grin, bevægelser, osv. som en del af transskriptionen. Hermed er transskriptionen alligevel i nogen grad udtryk for mine subjektive udvælgelseskriterier (Diefenbach, 2009). Mine transskriptioner er vedlagt opgaven som bilag 4, 5 og 6.

3.2.5 Etiske overvejelser

Kvale og Brinkmanns (2015) skriver, at den viden, som produceres i interviewforskningen, afhænger af interviewerens evne til at skabe en tryk relation til informanten. De skriver, at dette kræver en balance mellem interviewerens vidensindsamling og hans etiske respekt for informantens integritet. Denne respekt har været af særlig stor betydning, da jeg undersøger et følsomt fænomen som seksuelle overgreb i barndommen. Det har været vigtigt for mig at skabe en tryk situation på informanternes præmisser, hvilket jeg understregede allerede før interviewenes udførelse i min indledende mail. I denne skrev jeg bl.a.:

”Dette vil bl.a. sige, at du må bestemme tid og sted (...), at du til hver en tid kan sige nej til at svare på bestemte spørgsmål, at du altid må tage en pause, og at du er i din fulde ret til at slutte interviewet af før tid. Jeg er meget villig til at sende mine spørgsmål på forhånd, hvis du skulle ønske dette. Du er også velkommen til at kontakte mig efter et eventuelt interview og bede mig undlade dele af interviewet fra min opgave” (Bilag 2, s. 1).

Afslutningsvist – og med udgangspunkt i Galletta (2013) – takkede jeg informanterne for deres deltagelse og gav dem mulighed for at kontakte mig, hvis de måtte have spørgsmål efterfølgende. Sidstnævnte gav jeg dem også mulighed for under udførelsen af interviewet i et forsøg på at udligne det uundgåelige magtforhold i interviewsituationen (Kvale & Brinkmann, 2015) og samtidigt give informanterne en oplevelse af mig, inden de skulle fortælle om en følsom del af deres liv og person.

3.3 En bredt defineret diskursanalyse

I det følgende præsenteres og begrundes opgavens analysemetode. Idet jeg anlægger en bred forståelse af diskursanalysemetoden, vil afsnittet særligt beskrive bevæggrunden herfor samt årsagen til fravalget af de klassiske diskursmetoder.

Jeg har valgt at anvende en diskursanalytisk tilgang til den indsamlede empiri, da Winther Jørgensen og Phillips (2019) understreger vigtigheden af, at metoden hænger sammen med teorien, som her er

poststrukturalistisk. Jeg har valgt at anlægge en bredere forståelse af diskursanalysetoden end den, der er repræsenteret i klassiske diskursanalysetoder. Dette har jeg gjort, fordi det er diskurserne som normativ sproglighed med en naturaliserende effekt, mere end det er diskursernes konkrete semantiske netværk, jeg er interesseret i. Herudover ønsker jeg – for at besvare min problemformulering – at behandle alle individets meningstilskrivelser og afledte identitetskonklusioner som noget, der bygger på diskurserne i samfundet og kulturen. Fordi de klassiske diskursanalysetoder primært fokuserer på ordlyden af og de semantiske netværk omkring diskurserne (Winther Jørgensen & Phillips, 2019), vurderer jeg, at jeg med disse analyseformer ikke har tilstrækkelig mulighed for at afdekke alle de fænomener, som indvirker på informanternes menings- og identitetsskabelse. Desuden har det ikke været nødvendigt igennem klassisk diskursanalyse at udlede implicite antagelser i de indsamlede interviews, da informanterne tydeligt italesætter diskurserne og grundlaget for deres meningsdannelser. Derfor – og fordi jeg har indsamlet tre relativt lange og udførlige interviews – vurderede jeg, at mere klassiske diskursanalyser med optrevling af semantiske netværk ville være unødvendigt omfattende og kræve mere tid, end specialets rammer har tilladt. Jeg har i stedet valgt at anlægge en bredere forstået diskursiv analysetilgang. Med denne kan jeg tilgå diskurserne som alle de sociale praksisser, der udgør individets kollektive meningsgenerator, samtidigt med at jeg – indenfor specialets tidsramme – kan tilstræbe en blotlæggelse af de fælles betydnings- og meningsdannelser, som informanterne har indprentet sig i samfundet og kulturen, og som udgør den baggrund, de danner identitet og mening ud fra. Dette gør jeg konkret ved at fremanalysere temaer, der er repræsenteret på tværs af interviewene, og herunder fremanalysere udsagn, som illustrerer de anvendte teories begreber i praksis. Jeg har valgt at fokusere primært på de temaer, processer og fænomener, som er repræsenteret i alle tre interviews.

Således er min bredere diskursanalytiske tilgang til opgavens empiri beskrevet og begrundet, og den vil anvendes i nedenstående analyse af de indhentede interviews.

4.0 Hvordan kommer mødet med samfundet og kulturen til udtryk i mine cases, og hvilken indflydelse har det haft på informanternes menings- og identitetsskabelse?

I følgende afsnit analyseres fem temaer, som er gennemgående på tværs af de tre indsamlede interviews: 1) Om samfundet og kulturens diskurser og en internalisering heraf, 2) Om berøringsangst og positionering i systemet, 3) Om individets usikkerhed på egen identitet, 4) Om fællesskaber,

normalisering og spejling, og 5) Om alligevel at være et menneske af værdi. Under hvert af disse temaer – som er udtryk for en kunstig opdeling og må forstås i sin sammenhæng med de øvrige temaer – anvendes specialets teori og begreber til at forstå de fænomener og processer, som informanterne fortæller om. Således analyseres det i interviewene, hvordan individets menings- og identitetsskabelse påvirkes i mødet med samfundet og kulturen.

4.1 Præsentation af cases

Nedenstående temaer er udledt på tværs af tre interviews med voksne kvinder – i opgaven benævnt A, B og C – der er en del af Landsforeningen Spor. De har oplevet seksuelle overgreb af forskellig karakter i deres barndom, og de har alle stiftet bekendtskab med kulturen og samfundet igennem fx jobcentre, psykiatrien, medierne, osv. Selvom kvindernes fortællinger indeholder variationer over de fremanalyserede temaer, så anvendes deres udtalelser supplerende og som udtryk for samme fænomener og processer. Alt dette i et forsøg på bedst muligt at belyse specialets problemformulering.

4.2 Om samfundets og kulturens diskurser og en internalisering heraf

I det følgende afsnit fremanalyseres de diskurser, som synes at være på spil i informanternes fortællinger. I forlængelse heraf illustreres det, hvordan informanterne har internaliseret diskurserne og deres underliggende normer og sandheder, så de er blevet rammesættende for, hvad informanterne tænker om sig selv.

Fremanalyserede diskurser

Den samfundsmæssige og kulturelle fortælling om individer, der har været udsat for seksuelle overgreb, som ifølge Bruner (1999) har til formål at skabe mening i normafvigelser, synes – sådan som den kommer til udtryk i interviewene med A, B og C – i høj grad at være negativ og stigmatiserende. Tydeligst ses dette i diskursen, der karakteriserer ofrene for seksuelle overgreb som ulækre og beskidte mennesker, der udover at være prostitueret også selv udøver overgreb på børn. Denne er særligt synlig i interviewet med C, delvist når hun siger, at hun ofte har mødt forventningen: ””Hvis man har været udsat for overgreb bliver man selv én, der laver overgreb”, øhm.. ”Prostitution” (...) ”Du kan bare tage ind på Istedgade og sprede ben”” (Bilag 6, s.13). Den ses også, når hun fortæller, at hun i samfundet og kulturen oplever implicit at blive betragtet som grim, beskidt, dum, osv. (Bilag 6). Lignende negative holdninger til individet kan udledes af andre diskurser, som informanterne taler ind i. Én af disse er den store mistænkeliggørelse, som A, B og C oplever, når de fortæller deres historie. De fortæller alle, at de har oplevet at blive mødt med attituden ”Det siger du nok” (Bilag 6,

s.17) og en overbevisning om, at de lyver. I forlængelse af denne diskurs ses yderligere på tværs af interviewene diskursen om individer, der har været udsat for seksuelle overgreb, som nogle opmærksomhedssøgende og -krævende dramaqueens. B fortæller fx, hvordan hun allerede i barndommen blev beskrevet som et opmærksomhedskrævende barn, der dyrkede sine klager for at få opmærksomhed og nød den, når hun fik den. Hun fortæller, at denne fortælling har fulgt hende ind i voksenlivet, og at hendes medmennesker ofte møder hende med indstillingen: *"(...)at jeg kun har valgt at gå offentligt med min historie, fordi jeg netop ville have opmærksomhed"* (Bilag 5, s.6). Også C oplever ofte at blive mødt som én, der bare vil have opmærksomhed, og hun oplever, at det generelt er sådan, individer, der har denne baggrund, bliver omtalt i samfundet og kulturen. Dette ses fx, når hun siger: *"Ja altså i starten led jeg jo af de samme fordomme som alle andre(...). Så i starten var det noget med (...) "Opmærksomhedssøgende – Du vil bare have opmærksomhed" Altså. "Dramaqueen"* (Bilag 6, s.13). I forlængelse af denne diskurs præsenterer informanterne B og C en yderligere diskurs om individer, der har været udsat for seksuelle overgreb i barndommen. Denne udtaler, at de er *"ynkeklynke-maskiner"* (bilag 5, s.6), som – udover at være sarte – burde glemme overgrebene og komme videre. C fortæller, hvordan hun ofte er blevet mødt med: *"Kom over det!", ja "Det var den gang – helt ærligt altså. Slap nu af. Kom nu videre. Lad være med at hænge fast i det"* (Bilag 6, s.13). Også B fortæller, at det er en gennemgående fortælling i samfundet og kulturen, at man som offer for seksuelle overgreb i barndommen bare bør glemme det og komme videre. Hun beskriver, at hun oplever, at denne diskurs i høj grad er med til at placere ansvaret hos det individ, som har været udsat for overgrebene, og dermed understrege diskursen om individet som ansvarfuld for både overgrebene og egen bedring. C fortæller fx, at hun ofte bliver mødt af spørgsmål som: *"Jamen, hvorfor sagde du ikke fra?" eller "Hvorfor gik du ikke bare?"* (Bilag 6, s.15) på trods af, at hun var under et år, da de første overgreb fandt sted. Denne samme ansvarspådragende diskurs taler A ind i, når hun anvender udtrykket: *"(...)at nogen har fået lov til at gøre noget ved dig, som du ikke havde lyst til"* (Bilag 4, s.7) og desuden stiller sig selv spørgsmålene: *"Hvorfor slog du ikke bare tilbage? Hvorfor sagde du ikke nej? Hvorfor gjorde du ikke sådan?"* (Bilag 4, s.7). B fortæller også, at hun har følt denne samfundsmæssige og kulturelle ansvarspålæggelse, og hun beskriver det særligt i forbindelse med sit behandlingsforløb. Her har hun gjort meget ud af at følge lægernes anvisninger: *"(...)for så kunne de da i hvert fald ikke sige, at jeg ikke havde gjort det"* (Bilag 5, s.7). Denne udtalelse antyder, at B har følt, at der blev sat spørgsmålstejn ved hendes eget engagement i at få det bedre, hvilket hun understreger yderligere, når hun fortæller, at hun ofte har oplevet sig karakteriseret som en doven person, der ikke ønskede at have det anderledes.

I kontrast til denne ansvarspåbyggende diskurs kan der samtidigt fremanalyseres en diskurs om, at individer, der har været udsat for seksuelle overgreb, er særligt skrøbelige og følsomme (Bilag 5). De betragtes i samfundet og kulturen som mennesker, vi ikke kan forvente meget af – herunder at de ikke kan klare sig selv. Denne diskurs synes fx at være på spil, når A fortæller, at hun på en udenlandsrejse blev overrasket over at erfare, at hun faktisk var i stand til at stå på egne ben og klare sig selv. Den er ligeledes synlig i C's citat: *"Jeg bliver bare opgivet. "Nåh, har du det? Ja, så kan vi ikke rigtigt forvente så meget af dig"* (Bilag 6, s.27). Der synes således at være en diskurs om, at individer, der har været udsat for seksuelle overgreb i barndommen, er svagere og mindre selvstændige end den øvrige befolkning. Dette understreges, når A omtaler sin historie med seksuelle overgreb som en svaghed ved hende som menneske, og hun uddyber: *"(...)du udstiller sig selv som svag, når du fortæller, at nogen har fået lov til at gøre noget ved dig, som du ikke havde lyst til"* (Bilag 4, s.7). Hun fortsætter med at fortælle, at det i kulturen og samfundet ikke er velanset at tale om, at man har haft det hårdt, og på baggrund heraf – og med afsæt i de øvrige eksempler – kan udledes en diskurs om, at individet må være stærk og modstandsdygtig for at leve op til normerne for det 'gode' og 'rigtige' individ. En norm som informanterne pga. internalisering af de præsenterede stigmatiserende diskurser i høj grad synes reflektivt at positionere sig selv i et modsætningsforhold til (Taylor et al., 2003).

En internalisering af diskurserne

De diskursive fortællinger om individer, der har været udsat for seksuelle overgreb i barndommen, som er præsenteret i ovenstående, synes informanterne – i overensstemmelse med specialets teoretiske afsæt (Bruner, 1999; Heede, 2002; Harré & Moghaddam, 2003; Harré & Slocum, 2003; Sabat, 2003; Taylor et al., 2003; Walton et al., 2003; Brinkmann, 2008; Holmgren, 2014; Madigan, 2019; Winther Jørgensen & Phillips, 2019) – at have internaliseret. Diskurserne kommer således til at definere, hvad informanterne kan sige, forstå og tænke om sig selv og omverdenen (Heede, 2002; Holmgren, 2019; Winther Jørgensen & Phillips, 2019). Dette kommer fx til udtryk, når A ikke har nogen tiltro til sig selv på arbejdsmarkedet, fordi hun har internaliseret diskursen om, at individer, der har oplevet det, hun har, ikke kan klare sig selv og desuden ikke kan præstere på samme niveau som den øvrige befolkning. Ligeledes kommer det til udtryk, når B tvivler på sandhedsværdien af sine egne oplevelser og derfor ser sig nødsaget til at opsøge personer fra sin barndom og nærlæse underretninger for at blive forsikret om, at det ikke var hende: *"(...)der husker forkert eller så spøgelses dengang"* (Bilag 5, s.13). Dette tyder på en internalisering af diskursen om, at individer, der har oplevet seksuelle overgreb, lyver og overdriver for at få opmærksomhed og desuden kan være nogle sarte dramaqueens. Tydeligst ses internaliseringen dog i interviewet med C, som på baggrund af ovenstående

negative diskurser har haft oplevelsen af sig selv som *"(...)det usleste menneske i hele verden"* (Bilag 6, s.24). Internaliseringen af de mange negative diskurser og C's afledte selvoplevelse ses, når hun i mødet med en selvhjælpsbog, der fortæller hende, at hun skal elske sig selv, tænker *"Ahva? Må jeg elske mig?"* (Bilag 6, s.30). På samme måde ses det, når hun overraskes over at blive mødt med omsorg, empati og tilstedeværelse i en situation, hvor hun giver udtryk for at have det dårligt: *"(...)jeg tænkte 'Nåh? Nåh? Nåh?'"* *Jeg kan åbenbart godt fortjene, at jeg sidder overfor et menneske, der bliver. (...) "Wow"* (Bilag 6, s.26).

C's internalisering af de negative diskurser kan med afsæt i specialets teori beskrives som resultatet af en subjektiveringsproces, hvor hun har fået tildelt en identitet på baggrund af en sammenligning med samfundets og kulturens normer og universelle sandheder (Heede, 2002; Brinkmann, 2008; Madigan, 2019). En identitet, som hun ikke brød sig om, men hvis sandhedsværdi hun – fordi hun så ofte er blevet subjektiveret og positioneret således – har accepteret og internaliseret i sin selvfortælling. Dette ses særligt, når hun siger:

"Jeg var så ked af det samtidigt med, at jeg vidste, at det var jo sådan, det var. (...)når man får noget at vide tilstrækkeligt mange gange, så er det jo også de øjne, man begynder at se på sig selv med" (Bilag 6, s.24).

A og B synes ligesom C at have internaliseret et udvalg af de præsenterede negative diskurser og afledte identiteter via subjektiveringsprocesser. I overensstemmelse med redegørelsen for Foucaults subjektiveringsbegreb (Heede, 2002) synes mange af disse diskurser over tid at have fået karakter af artskendetræk ved individer, der har været udsat for seksuelle overgreb i barndommen. Dette ses eksempelvis, når både A og B benævner dem som en gruppe adskilt fra det øvrige samfund: *"(...)vores slags"* (Bilag 4, s.9) og *"(...)de her mennesker"* (Bilag 4, s.15), og når B siger om sig selv: *"(...)sådan én som mig"* (Bilag 5, s.4). Udover at informanterne hermed beskriver individer, der har været udsat for seksuelle overgreb, som en særskilt gruppe eller art, så positionerer de dem også reflektivt i et relationelt modsætningsforhold til normerne i samfundet og kulturen (Taylor et al., 2003; Madigan, 2019; Winther Jørgensen & Phillips, 2019). Dette illustreres fx, når A uopfordret i en besked efter interviewet skriver om dem som gruppe:

"Som voksen med senfølger kæmper man ekstra hårdt, hele sit liv, for at få lov til at fungere som menneske, og for at opnå at blive bare en smule som det vores samfund definerer, som et "normalt" menneske. Fakta er bare, at man bliver ALDRIG et "normalt" menneske" (Bilag 4, s.28).

Denne samfundsdefinerede 'normal' – som i interviewene er defineret som det modsatte af det, der karakteriserer individerne med overgrebshistorierne – synes alle informanterne at have internaliseret som en indre psykisk instans. Dette betyder – i overensstemmelse med specialets redegørelse for moderne magt og de dertilhørende processer (Heede, 2002; Harré & Moghaddam, 2003; Harré & Slocum, 2003; Sabat, 2003; Taylor et al., 2003; Walton et al., 2003; Brinkmann, 2008; Holmgren, 2014; Madigan, 2019; Winther Jørgensen & Phillips, 2019) – at A, B og C fordømmer livsformer og karaktertræk, der afviger herfra, samtidigt med at de stræber efter at leve op til det, samfundet og kulturen i stedet definerer som det 'gode' og 'rigtige' liv. Ligeledes kan denne proces ses som årsag til, at informanterne aldrig rigtigt føler sig gode nok i sig selv.

Således antydes det i ovenstående såvel som i den øvrige analyse, at informanterne i høj grad definerer sig selv ud fra noget, som de – fordi samfundets og kulturens diskurser, positioneringer og subjektiveringer har fortalt dem det (Heede, 2002; Harré & Moghaddam, 2003; Harré & Slocum, 2003; Sabat, 2003; Taylor et al., 2003; Walton et al., 2003; Brinkmann, 2008; Holmgren, 2014; Madigan, 2019; Winther Jørgensen & Phillips, 2019) – er sikre på, at de ikke kan leve op til. Samtidigt hermed oplever de, at deres medmennesker i samfundet og kulturen ikke udviser forståelse, rummelighed og tolerance for det faktum, at de pga. deres historie kan afvige fra de normative sandheder og forventninger til det 'rigtige' og 'gode' liv. Dette illustreres fx, når A siger: *"(...)der mangler jo en forståelse og en rummelighed for den forskel, der er på mennesker"* (Bilag 4, s.17). Denne manglende forståelse, rummelighed og tolerance overfor forskelligheden mellem mennesker synes særligt at komme til udtryk i informanternes møde med systemet, hvorfor dette analyseres nærmere i nedenstående.

4.3 Om berøringsangsthed og positionering i systemet

Informanternes møde med systemet analyseres som eksempel på, hvor og hvordan de er blevet præsenteret for de fremanalyserede diskurser. Det illustreres, hvilke afledte positioneringer informanterne har mødt og (i perioder) dannet deres identitet ud fra, og afslutningsvist analyseres informanternes oplevelse af berøringsangsthed og afvisning.

Eksempler på positionering i systemet

Informanterne har alle været i berøring med systemet fx ifbm. uddannelse, lægebesøg, jobsøgning eller psykiatrisk behandling. Det synes at have været gennemgående for disse møder, at informanterne er blevet konfronteret med de præsenterede negative diskurser og desuden har oplevet sig positioneret ind i ufordelagtige positioner (Harré & Moghaddam, 2003; Harré & Slocum, 2003; Sabat, 2003; Taylor et al., 2003; Walton et al., 2003; Brinkmann, 2008). Et eksempel på en sådan

ufordelagtig interaktionel positionering ses, når B om sit folkeskoleforløb fortæller, at hun grundet sin baggrund blev udsat for massiv forskelsbehandling og desuden blev udstillet foran de andre elever. I forbindelse hermed siger hun: *"Vi blev talt til på en anden måde, der var forskelsbehandling ift. hvem der blev taget, når man rakte hånden op, og.. Min klasselærer sagde – og har sagt flere gange, når jeg kom for sent – at jeg kunne lige så godt gå hjem, for jeg blev aldrig til andet end at tørre min mor i røven"* (Bilag 5, s.13). Her ses det, hvordan B både positioneres som underdanig til læreren, ligesom hun, når de andre elever ikke fik samme reaktion på at komme for sent, positioneres i et modsætningsforhold til sine 'normale' klassekammerater – En position der udover at være i overensstemmelse med diskursen om, at vi ikke kan forvente det samme af individer, der har været udsat for seksuelle overgreb, som vi kan af den øvrige befolkning, også bestyrker den. Selvom også A og C har oplevet lignende positioneringer i deres møde med uddannelsessystemet, så synes de ugunstige interaktionelle positioneringer primært at forekomme i mødet med sundhedsvæsnet. Der er tidligere redegjort for Foucaults pointe om, at der i dag er en tendens til at forklare afvigelser fra normen med sygeliggørelse og patologi (Heede, 2002). Dette synes at være særligt gældende i netop dette møde, hvor positioneringen er knyttet til diagnosticering. I forlængelse af de personlige beretninger fremført i indledningen beskriver A, B og C, at de ikke har følt sig mødt som mennesker i mødet med sundhedsvæsnet men i stedet – med afsæt i deres afvigende historie og baggrund – er blevet positioneret som syge. Dette ses fx, når A siger:

"Og du skal til din læge, og han skal lave et eller andet skema med en eller anden form for afkrydsning og en vurdering af, hvad det her kan være, ikke også? Og du kan ikke bare være voksen med senfølger, for det skema findes ikke. Der findes skemaer for alle de andre: Så er du en eller anden personlighedsforstyrrelse med en eller anden oveni. Så hedder det et eller andet "atypisk blablabla". Det kan man ikke bruge til noget jo" (Bilag 4, s.27).

A beskriver i citatet en positioneringsproces, hvor individer, der har været udsat for seksuelle overgreb, i mødet med deres læge får tildelt en position som psykisk syg ud fra kriterier i et skema, der sammenligner dem med kulturens og samfundets normer. Denne sammenligning medfører – når informanterne afviger fra normerne – den omtalte sygeliggørende positionering med dertilhørende diskurser, forventninger og handlemuligheder og -begrænsninger. I positioneringsteorien fremføres det, at individets tildelte positioner vil have konsekvenser for, hvordan han/hun tolkes, forklares, betragtes og behandles af andre (Harré & Moghaddam, 2003; Harré & Slocum, 2003; Sabat, 2003; Taylor et al., 2003; Walton et al., 2003; Brinkmann, 2008). Med positionerne følger bestemte meningskabende

fortællinger (Bruner, 1999), og individet vil ifølge denne teori mødes på en måde, som er i overensstemmelse med det, disse foreskriver. Dette illustreres fx, når B udtaler:

"(...)når man kommer på sygehuset med noget rent somatisk, at man så kan se lægen når til den del, der så har med den psykiatriske journal at gøre, og så kan de jo så se, at der er en million-trillion skriv, og så allerede der er man stemplet. Så er alle ens fysiske symptomer forankret i det psykiske" (Bilag 5, s.8).

I citatet ses det, hvordan B's position som 'psykisk syg' afleder, at al adfærd, udtalelser og symptomer tolkes i overensstemmelse hermed. Således understreges positioneringsteoriens pointe om, at det er svært for individet at undslippe positionens definition af, hvad individet forventes at kunne og være, samt dens rammesætning for hans/hendes handlemuligheder og -begrænsninger (Heede, 2002; Harré & Moghaddam, 2003; Harré & Slocum, 2003; Sabat, 2003; Taylor et al., 2003; Walton et al., 2003; Bruner, 2008). Dette, at individets handlemuligheder og -begrænsninger indsnævres af positioneringen, synes A at være bevidst om, og hun beskriver fænomenet, når hun siger:

"Jeg har sgu ikke nogen diagnoser, og jeg vil heller ikke have det (...)Fordi jeg vil ikke stemples! Fordi med det samme du bliver stemplet, så er der ting, du ikke kan. Og det vil jeg gerne lige have lov til selv at bestemme" (Bilag 4, s.12).

Hermed ses det endnu engang, hvordan positionerne har store konsekvenser for individets livsførelse (Heede, 2002; Harré & Moghaddam, 2003; Harré & Slocum, 2003; Sabat, 2003; Taylor et al., 2003; Walton et al., 2003; Brinkmann, 2008). Man kan argumentere for, at individet fanges i positionen og dennes rammer, hvilket understreges, når Brinkmann (2008) og Harré og Slocum (2003) skriver, at individet i sin stræben efter at passe ind i fællesskabet hele tiden forsøger at efterleve positionens retningslinjer for adfærd. Dette illustreres, når B siger: *"Altså jeg har jo brugt enorme ressourcer på at sørge for at passe al den behandling, jeg har fået tilbudt, fordi jeg tænkte, at det måtte være det, der så fixede mig"* (Bilag 5, s.7). I citatet ses det, at B forsøger at efterleve positionens retningslinjer, hvilket hun begrundes med sin stræben efter at blive 'fixet' og passe ind i samfundsnormalen. Således illustrerer citatet – i overensstemmelse med det, der blev fremanalyseret i forrige analysetema – at informanterne synes at internalisere positionerne og de negative diskurser som en del af deres selvfortælling. Denne internalisering af samfundets og kulturens diskurser kan forklares med, at informanterne har mødt den samme position (eller fortælling) hyppigt i systemet, og at det desuden er personer med større definitionsmagt, der har positioneret dem (eller gentaget fortællingen) (Bruner, 1999; Harré & Moghaddam, 2003; Harré & Slocum, 2003; Sabat, 2003; Brinkmann, 2008). Dette eksemplificeres, når B fortæller, at:

"(...) hver gang jeg har mødt en læge, der har sagt "Jamen du er paranoid-skizofren", "Jamen okay, det tror jeg på, for du er jo den kloge læge!". "Amen, du har OCD", "Jamen fint, jeg har OCD, du er jo den kloge læge" (Bilag 5, s.7).

Det ses, hvordan lægen sætter B i den ugunstige position som 'psykisk syg', fordi hun afviger fra den samfundsdefinerede normal, ligesom det illustreres, at B accepterer sandhedsværdien af positionen på baggrund af lægens større definitionsmagt. B uddyber senere: *"Fordi jeg har fået at vide, at jeg var syg, syg, syg, så har jeg også selv troet det"* (Bilag 5, s.14), og hermed understreges det, hvordan hun med afsæt i den gentagne positionering og lægens større definitionsmagt er blevet tvunget til at internalisere positioneringen som en del af sin identitet.

Som en form for efterrationalisering forholder B sig i dag kritisk til den positionering, som fandt sted, imens hun var psykiatrisk patient, ligesom hun sætter spørgsmålstejn ved de karaktertræk, hun blev tildelt igennem diskurserne og subjektivering. Hun siger: *"Jeg har jo aldrig været psykisk syg. Jeg blev gjort psykisk syg, fordi det var de eneste rammer, som vores system kan tilbyde"* (Bilag 5, s.8). Således understreger hun, at individer, der har været udsat for seksuelle overgreb, bliver mødt på en måde i systemet, som er ugunstig for deres positive identitetsdannelse. Denne kritik af systemet taler C også ind i, når hun om sit møde med alternative behandlingsformer fortæller, at hun her er blevet mødt empatisk som et menneske med en historie. I modsætning hertil fortæller hun om sine erfaringer med sin praktiserende læge:

"Det har bare været "Nå for Søren, det kan vi ikke rigtigt hjælpe dig med. Du skal bare dyrke noget motion og spise noget broccoli". Og det kan jeg ikke bruge til noget. Det hjælper mig ikke med mine PTSD-symptomer, der hjælper mig ikke med mit selvværd, det hjælper mig ikke med noget som helst af de her ting" (Bilag 6, s.12).

I citatet ses det i overensstemmelse med de indledende pointer, hvordan C ikke har følt, at hun hos lægen er blevet mødt som et menneske, ligesom det eksemplificeres, at hun har følt sig affejet pga. sin historie. Denne berøringsangsthed med overgrebene og afvisningen af C som menneske synes A og B også at have oplevet både i mødet med systemet men også i øvrige relationer, hvorfor det behandles yderligere i nedenstående.

Eksempler på berøringsangsthed og afvisning

B fortæller, hvordan hun gentagne gange har oplevet en stor berøringsangsthed og undvigelse af emnet, når hun har forsøgt at fortælle om sin historie med seksuelle overgreb. Hun siger:

”Hvis jeg går til lægen, så kunne man aldrig finde på at italesætte de seksuelle overgreb eller hvad det kunne have af konsekvenser, øh, alle de gange jeg har forsøgt at tage en uddannelse og har forsøgt at prøve at forklare, at det er fordi, jeg har den her opvækst (...) jamen så er det som om, at folk nærmest ikke vil høre forklaringen, de er bare sådan ”Jaja, det er fint – vi forstår”, ikke? Øhm, sådan i (...) bekendtskaber, der er der aldrig nogle, der kunne finde på at spørge ”Nå men hvordan har det påvirket dig?”” (Bilag 5, s.4).

Disse oplevelser med berøringsangst og afvisning kan C genkende. Hun fortæller om mødet med sin praktiserende læge:

”Jeg kan huske første gang, at jeg kom til min læge (...) så siger han (...): ”Kan du ikke lige fortælle mig lidt om dig selv?”. ”Jooh, det kan jeg godt”, og så siger jeg ”sådan og sådan og sådan, og seksuelle overgreb i barndommen”, og så gør han sådan her [Løfter håndfladen op imod mig] ”Det skal vi ikke tale om”” (Bilag 6, s.18).

Med citaterne illustreres det, hvordan informanterne er blevet mødt ikke bare i systemet men også i deres hverdagsrelationer. Disse møder har medført en grundlæggende oplevelse af at blive afvist og opgivet som menneske. C fortæller, hvordan hendes medmennesker reagerer på hendes fortælling såvel som hendes blotte tilstedeværelse: *”Den her ”Årh nej, gå væk!”, ”Uinteressante menneske”, ”Én man helst ikke vil have noget med at gøre”” (Bilag 6, s.24), og hun uddyber, når hun siger:*

”(...)den her med ”Nå! Nå! Ja.. [Kigger afvisende ned] (...) og så er folk på vej væk. Det er hele det her (...) ”Vi gider ikke høre om det”, ”Ti stille!”. Det er så hårdt! Fordi det er jo virkelig en del af ens virkelighed? Og det er jo igen at blive afvist. Det er igen at blive traumatiseret” (Bilag 6, s. 17).

C oplever i disse situationer, at hun afvises som individ samtidigt med at hendes virkelighed negligeres, og hun beskriver dette som retraumatiserende. Møderne og den afledte oplevelse af at blive afvist kan forstås ud fra nærværende opgaves identitetsteori, hvor det af Jørgensen (2013) fremføres, at individet – bevidst eller ubevidst – hele tiden vil præsentere sin identitet for at få den anerkendt af sine medmennesker. Når informanternes medmennesker således nægter at lytte til A, B og C's selvfortælling og desuden giver de normative diskursfortællinger sandhedsværdi, så argumenteres der for, at det vil have negativ indvirkning på informanternes identitetsdannelse. Oplevelsen af, at andre ikke vil lade dem fortælle deres historie, kan desuden have negative konsekvenser for informanternes oplevelse af deres opvækst og meningsskabelsen herom. Ifølge Bruner (1999) er det nemlig individets

og kulturens fortællinger, som sætter rammerne for, om individet oplever og husker virkeligheden som meningsfuld. Når informanterne således ikke får mulighed for at skabe eller få anerkendt sin egen fortælling men i stedet påtvinges samfundets og kulturens fortællinger som den eneste sandhed, så er det denne, der kommer til at udgøre baggrunden for individets oplevelse og erindring om overgrebene såvel som sig selv som person. Således kommer de kulturelle og samfundsmæssige fortællinger til at stå alene om at sætte rammerne for informanternes menings- og identitetsdannelse (Bruner, 1999; Heede, 2002; Brinkmann, 2008; Jørgensen, 2013). Med afsæt heri – og i den øvrige analyses pointer om at informanterne synes at internalisere de negative diskurser og ugunstige positioner som en del af deres identitet – analyseres i nedenstående informanternes udfordringer med identitetsdannelse.

4.4 Om individets usikkerhed på egen identitet

Det fremanalyses, hvordan mødet med samfundet og kulturen synes at have påvirket – og til tider besværliggjort – informanternes identitetsdannelse og skabt usikkerhed hos informanterne.

Specialets identitetsforståelse (Brinkmann, 2008; Jørgensen, 2013) understøttes af C, som siger om mødet med samfundet og kulturen: *"Det er jo ligesom der, vi finder ud af, hvem vi er. (...) Så uanset hvad, så er det interessant, når vi taler om at møde systemet eller kulturen (...) fordi vi får en spejling af, hvem vi er"* (Bilag 6, s.3). C oplever således, at det er igennem spejling fra samfundet, at man finder ud af, hvem man er, og med afsæt heri – og i opgavens teoretiske afsæt (Bruner, 1999; Heede, 2002; Harré & Moghaddam, 2003; Harré & Slocum, 2003; Sabat, 2003; Taylor et al., 2003; Walton et al., 2003; Brinkmann, 2008; Jørgensen, 2013; Holmgren, 2014; Holmgren 2019; Madigan, 2019; Winther Jørgensen & Phillips, 2019) – er det således problematisk for informanternes identitetsdannelse, når de møder de mange negative diskurser, artskendetegn og positioneringer, som er fremanalysert. Denne ugunstige identitetsdannende proces, hvor individet internaliserer diskurserne og positionerne, kan B genkende. Hun oplever, at hun har dannet sin identitet på baggrund af mødet med samfundet og kulturen, og at det er de negative diskurser, som hun har mødt, der er blevet hjørneste- nene i hendes selvfortælling. Hun siger: *"(...) så gik jeg ud i samfundet og skabte mit fundament derude, og det blev så støbt af, at jeg aldrig blev til noget, eller at jeg var dårlig til at være social eller jeg var hysterisk, eller.."* (Bilag 5, s.14). B tror, at hendes identitetsdannelse er blevet ekstra sårbar overfor samfundets identitetspåvirkende magtprocesser, fordi hun ikke har haft tilgang til alternative fortællinger og moddiskurser i sit hjem. Dette kan antages at være gældende for mange af de individer, der har oplevet seksuelle overgreb i barndommen, både i tilfælde hvor overgrebene har

fundet sted i hjemmet, men også i tilfælde hvor dette ikke er gældende. Familierne vil nemlig i disse tilfælde – ligesom resten af samfundet – ofte ubevidst reproducere de diskurser og sandheder, som er dominerende i samfundet og kulturen, hvorfor individet kun bekræftes yderligere i denne selvfortælling (Bruner, 1999; Heede, 2002; Holmgren, 2014; Holmgren, 2019; Madigan, 2019; Winther Jørgensen & Phillips, 2019).

Også i C's fortælling eksemplificeres det, at individet danner sin identitet på baggrund af sine erfaringer og de normer og fortællinger, som findes herom i samfundet/kulturen (Bruner, 1999; Heede, 2002; Holmgren, 2014; Holmgren, 2019; Madigan, 2019; Winther Jørgensen & Phillips, 2019). Hun fortæller om perioden efter, at hun kom i tanke om sine overgreb:

”Altså min verden faldt sammen. Det er sådan lidt svært at komme i tanke om, for jeg troede, at jeg kom fra en (...) ”Kernefamilie – og det hele var så godt, og juleaften og fødselsdag og flag, og juhu hvor kan vi det hele sammen” [synger det lidt]. (...) Men da jeg kom i tanke om det, alting brast jo. Alle illusionerne. Sådan ikke med det samme, men klask-klask meget tæt på hinanden. (...) Jeg tror en del af grunden i hvert fald er, at når jeg ikke har en følelse af selv, så er det svært at give slip på det, som jeg troede var mig. Fordi så var der ingenting!” (Bilag 6, s.8).

I citatet fortæller C, at hun havde defineret sig selv ud fra normerne om 'Kernefamilie' osv. og at hun, da det viste sig, at hendes familie og opvækst i virkeligheden afveg fra normen, mistede fornemmelsen af at være nogen og af at have en identitet. Når C ikke længere kunne identificere sig med samfundets og kulturens normer for den 'rigtige' opvækst, så stod hun tilbage uden andet end de diskurser og artskendetegn, som fulgte med det at være et individ, der har været udsat for seksuelle overgreb. Hun havde hermed kun disse fortællinger at spejle sig i (Bruner, 1999; Heede, 2002; Brinkmann, 2008; Jørgensen, 2013). På trods heraf beskriver C, at hun længe holdt fast i illusionerne og forsøgte at leve op til samfundets og kulturens normer. Dette resulterede i, at hun i et forsøg på at undgå den manglende oplevelse af selv i stedet opsatte kontekstspecifikke facader – eller masker, som A kalder det – som i flere år kom til at stå i stedet for en gennemgående identitet. Hun fortæller:

”(...)den jeg troede, jeg var, det var alle de her voldsomt mange facader, jeg havde sat op for at overleve i den verden, som jeg nu levede i med interaktion med den og den og den. Hvis jeg havde levet alene i en urskov, så havde det slet ikke været nødvendigt (...) så møder vi omverdenen og får at vide, at ”ååh, sådan og sådan, og du skal, og mmh, og ja”. Altså hele den der spejling, vi får af, hvad de synes. (...) Men jeg var kun

facaderne – næsten. Altså jeg kan ikke huske, at jeg har haft en fornemmelse af et selv. Overhovedet” (Bilag 6, s.3).

C følte sig i mødet med andre mennesker nødsaget til at opsætte norm-overensstemmende facader i et forsøg på at passe ind og få en positiv spejling. Dette gør sig også gældende for A, som beskriver, at hun igennem sin opvækst blev enormt dygtig til at opsætte forskellige masker afhængigt af, hvem hun interagerede med. Hermed illustreres det igen, at informanterne hele tiden bedømmer sig selv på baggrund af og forsøger at leve op til samfundets og kulturens normer for det 'rigtige' og 'gode' liv (Bruner, 1999; Heede, 2002; Brinkmann, 2008; Jørgensen, 2013; Holmgren, 2014; Holmgren, 2019; Madigan, 2019). Én måde at gøre dette synes ifølge informanterne at være at sætte disse masker og facader op, som muliggør en accept fra samfundet. Denne proces – som er afledt af individets gennemgående stræben efter at passe ind – synes dog kun at komplicere informanternes identitetsdannelse. På trods af facaderne og maskerne er informanterne nemlig bevidste om, at de i sig selv ikke lever op til samfundets og kulturens normer. De er klar over, at spejlingen ikke er knyttet til deres egentlige identitet. De fortsætter således med at have en iboende fornemmelse af ikke at passe ind, og denne fornemmelse synes sammen med afvisningen af informanternes meningsskabelse gennem fortælling at medføre en gennemgående tvivl på egen identitet hos informanterne. Dette illustreres fx, når B siger: *”Hvem er jeg egentligt? Altså hvem er jeg inden bag alt det, de siger, jeg er?”* (Bilag 5, s.8), og det kommer også til udtryk hos A, når hun siger: *”(...) jeg tror, at jeg har gennemgået samtlige mulige personligheder op igennem min levetid”* (Bilag 4, s.2). Denne usikkerhed og ustabilitet i identiteten, som er afledt af den manglende spejling, de mange negative diskurser og positioner og individets afvigelse fra normerne, kan ligeledes anvendes i forståelsen af B's dissociative personlighedsforstyrrelse. Denne diagnose er ifølge Simonsen og Møhl (2017) karakteriseret ved, at individet har flere adskilte iboende personligheder, som hver især har egen personlige historier, selvbilleder, holdninger, færdigheder, osv. Tilstanden antages at være udviklet som en måde at distancere sig selv fra traumatiske oplevelser og ses derfor ofte i forbindelse med seksuelle overgreb i barndommen, sådan som det er tilfældet ved B. Selvom diagnosen således hyppigst ses som en overlevelsesmekanisme, der udspringer af det store emotionelle ubehag i overgrebene, så argumenteres der i nærværende opgave for, at den vil forværres i individets møde med kulturen og samfundet. Ligesom at A og C fortæller, at de har følt sig nødsaget til at opsætte forskellige facader og masker for at passe ind og leve op til normerne i samfundet og kulturen, så kan der argumenteres for, at B af samme årsag har været nødsaget til at holde fast i – og måske endda udvikle flere – multiple personligheder. De personligheder, som hjalp hende til at overleve undervejs i overgrebene, kan – ligesom maskerne og

facaderne har haft til formål hos A og C – hermed have fået samme beskyttelsesfunktion (Holmgren, 2019) i hendes senere møde med samfundet og kulturens normer, diskurser og positioner. I denne forståelse har det, der hos A og C er en 'normal' – om end ugunstig – måde at modtage spejling og passe ind i samfundet og kulturen på, således hos B udviklet sig patologisk.

Uafhængigt af om der er tale om multiple facader, masker eller personligheder, så kan man argumentere for, at der mangler den gennemgående selvfølelse og sikkerhed på egen identitet, som skal holde individets enkelte og gennemgående selvfortælling sammen. Dette synes i høj grad at afhænge af den ro, som kommer af at passe ind og blive spejlet i sine fællesskaber (Bruner, 1999; Heede, 2002; Brinkmann, 2008; Jørgensen, 2013; Holmgren, 2014; Holmgren, 2019; Madigan, 2019), hvilket informanterne ifølge nærværende opgaves analyse ikke møder i samfundet og kulturen. Selvom informanterne således synes at stå udenfor samfundets og kulturens overordnede fællesskab og normerne heri, og de som resultat heraf generelt savner en spejling af deres identitet, så har A, B og C alle fået tilgang til et alternativt fællesskab med dertilhørende normalisering og spejling i deres møde med Landsforeningen Spor. Dette analyseres i nedenstående.

4.5 Om fællesskaber, normalisering og spejling

Informanternes møde med Landsforeningen Spor analyseres som en modsætning til deres møde med det øvrige samfund. Det analyseres hvilken effekt fællesskaberne, normaliseringen og spejlingen heri har haft for deres identitets- og meningsskabelse.

Det er indtil nu fremanalyseret, hvordan informanterne i høj grad har følt sig udenfor samfundets og kulturens fællesskaber og desuden er blevet mødt med negative diskursive beskrivelser af dem og deres afvigelser fra normerne. Dette har ifølge både B og C betydet, at de har haft en gennemgående oplevelse af: *"At jeg har været med uden sådan helt at være med"* (Bilag 5, s.3). Det har desuden ifølge ovenstående analyser haft negativ indvirkning på deres identitets- og meningsskabelse (Bruner, 1999; Brinkmann, 2008; Jørgensen, 2013). Det er således med afsæt i disse erfaringer, at informanterne alle beskriver, hvordan mødet med Landsforeningen Spor har gjort en stor forskel i deres liv. B siger:

"(...)mødet med Landsforeningen Spor har været den helt store forandring for mig. (...) det var første gang, jeg mødte mennesker som mig. Det var som at træde ind i et lokale og føle, at jeg kom hjem. (...) jeg har altid haft følelsen af at være ved siden af, altid haft følelsen af at være anderledes, altid haft følelsen af at være forkert og nærmest skulle undskylde for min eksistens, og da jeg så træder ind i det her lokale, så er det

bare som om, at der er en grundlæggende forståelse for, at alle er der af en årsag, og vi har noget tilfælles” (Bilag 5, s.2).

Denne store forandring, som mødet med Landsforeningen Spor har igangsat hos informanterne, kan begrundes i Brinkmann (2008) og Jørgensens (2013) pointe om, at individet skaber sin identitet i mødet med andre, og at den i høj grad afhænger af individets oplevelse af at passe ind i et fællesskab. Brinkmann (2008) skriver, at identitetsdannelsen er under betydelig indflydelse af omverdenens reaktioner og perspektiver (s. 25), og når Landsforeningen Spor således bidrager med en grundlæggende forståelse og et ligesindet møde, så muliggøres en mere positiv identitetsdannelse end den, vi har set hos informanterne i det øvrige samfund. Når Brinkmann (2008) ydermere skriver, at individets identitet udgør et krydspunkt mellem det, individet ønsker at være, og det, samfundet og kulturen tillader ham at være, så kan man på baggrund af informanternes interviews sige, at Landsforeningen Spor tillader dem at være noget mere – og noget andet – end det, kulturen og samfundet i øvrigt pga. de dominerende normer, diskurser og positioner tillader dem. Dette illustreres fx, når B fortæller, at hun pga. mødet med Spor i dag oplever, at hun har nogle ressourcer og færdigheder, som hun ikke tidligere har troet, at hun havde. Desuden kan det ses, når C siger: *”(...)det var faktisk først, da jeg stødte på Spor, at jeg fandt ud af (...) at det ikke var mig, der var mærkelig”* (Bilag 6, s.7). Dette citat eksemplificerer yderligere, hvordan mødet med Landsforeningen Spor synes at have haft stor betydning for C’s meningsdannelse. I og med at individets meningsdannelse ifølge Bruner (1999) har kulturel og fællesskabsorienteret karakter, og at individet skaber en fornemmelse af, hvad der er normalt og forventeligt – og dermed meningsfuldt – med afsæt i den kulturelle folkepsykologi, så kan man argumentere for, at når informanterne møder en anden og mere rummelig kultur i Landsforeningen Spor, så vil de også få en bredere forståelse af det normale og vil kunne danne en anden mening. Ligeledes vil situationsreglen udvides, således at mere adfærd fremstår som forventelig, og dette vil ifølge Bruner bevirke, at mere adfærd vil fremstå selvforklarende og derfor ikke kræve stigmatiserende meningsdannende fortællinger. Det er yderligere relevant at inddrage Holmgrens (2014) pointe om, at normer kan være lokale, hvilket på baggrund af B og C’s udtalelser synes at være tilfældet i Landsforeningen Spor. Det, at der er nogle andre normer i Landsforeningen Spor, kan begrundes i, at det er et fællesskab bestående af mange individer, der alle har oplevet overgreb i barndommen, og som i høj grad synes at kæmpe med nogle af de samme senfølger. Den normalisering og spejling, som dette fællesskab af ligesindede tillader, har – i overensstemmelse med specialets identitetsforståelse (Brinkmann, 2008; Jørgensen, 2013) – stor betydning for informanterne. Dette ses, når C uddyber om mødet med Spor: *” Vi har bare enormt meget behov for ikke at være alene som mennesker”* (Bilag

6, s.7). Hermed understreges endnu engang den teoretiske pointe, at individet stræber efter at passe ind og være en del af et fællesskab (Bruner, 1999; Heede, 2002; Brinkmann, 2008; Jørgensen, 2013; Holmgren, 2014; Holmgren, 2019; Madigan, 2019).

Noget af det, som alle informanterne efterspørger i deres møde med samfundet og kulturen i almindelighed, er rummelighed, empati, nærvær og fællesskab. Dette synes mødet med Landsforeningen Spor at have givet dem. De beskriver, at de her ikke bliver afvist, og det er på baggrund heraf, at de alligevel har opbygget en fornemmelse af at være et menneske af værdi – på trods af de fortællinger som ellers eksisterer i samfundet og kulturen. Denne modoplevelse analyseres i nedenstående.

4.6 Om alligevel at være et menneske af værdi

Det fremanalyses, hvordan informanterne alle synes at udøve forskellige former for modmagt mod de magtstrukturer, der ifølge den foreløbige analyse er på spil i samfundet og kulturen.

Som der er redegjort for tidligere i specialet, er det et centralt element ved den moderne magt, at den behøver individets samarbejde (Heede, 2002; Holmgren, 2014; Holmgren, 2019; Madigan, 2019). Individet kan således udøve modmagt ved at modsætte sig disse arbejdsbetingelser og i stedet forholde sig kritisk til og måske nægte at acceptere og tilpasse sig samfundets og kulturens regler for 'rigtig' adfærd (Heede, 2002; Holmgren, 2014; Holmgren, 2019; Madigan 2019). Et tegn på en sådan modmagtsadfærd ses, når B siger: *"Jeg er sådan én, som når man får at vide "Det der det kan du ikke" jamen så skal jeg nok bevise, at jeg kan"* (Bilag 5, s.15). B's modmagtsadfærd illustreres ydermere, når hun siger:

"(...)hen ad vejen (...) begyndte jeg at stille spørgsmålstejn ved, hvad det egentligt var systemet egentligt prøvede at gøre mig til. Øhm. Og altså i dag ved jeg, at jeg ikke er psykisk syg. (...) jeg vælger at tage de briller på, der hedder, at min dissociation er en overlevelsesstrategi, som jeg stadig har brug for, for at navigere i en verden jeg stadig ikke forstår" (Bilag 5, s.7).

I citatets ses det, at B – i overensstemmelse med Brinkmann (2008) – vælger samfundets diskurser og universelle sandheder fra og desuden ikke anerkender de positioneringer, som hun er blevet placeret i. Hun finder i stedet en alternativ diskurs (Heede, 2002; Brinkmann, 2008; Holmgren, 2014; Holmgren, 2019; Madigan, 2019; Winther Jørgensen & Phillips, 2019), og med denne følger en anden og mere positiv menings- og identitetsskabelse.

Endnu en modmagtsadfærd, som B – såvel som A og C – udviser, er hendes insistensen på at italesætte sine oplevelser på trods af samfundets og kulturens forsøg på at holde hende stille. Dette ses i citatet:

”Jeg italesætter det! [griner] Så siger jeg sådan ”Jamen jeg ved godt, at det kan være ekstremt svært at forstå, at man ikke har en mor og far, selvom de lever, men det er jo bare vilkåret for mig(...)” (Bilag 5, s.4).

Hermed kan man argumentere for, at B udøver modmagt mod de fortiende diskurser og positioneringer i samfundet og kulturen. Hendes italesættelsesadfærd kan også forstås som en insistensen på retten til at skabe mening igennem verbalisering af sine oplevelser og sin selvfortælling (Bruner, 1999). Denne insistensen på italesættelse er også nærværende i interviewet med A. Hun understreger – i overensstemmelse med specialets teori – vigtigheden af at fortælle sin historie for at kunne acceptere sig selv og skabe en identitet og en mening i det, der er sket. Denne accept af sig selv som person med en historie kan ligeledes tolkes som et modmagtsgreb, der er gennemgående hos alle informanterne. Den kan tolkes sådan, idet informanterne ved at anerkende og acceptere, at de ikke er som alle andre og ikke kommer til at leve op til samfundets og kulturens normer, vælger ikke at underlægge sig den moderne magts forsøg på at få dem til at efterstræbe netop det (Heede, 2002; Holmgren, 2014; Holmgren, 2019). Med denne modmagtsudøvelse får de endnu engang mulighed for at skabe en anden identitet og mening, hvormed de får en mere positiv oplevelse af deres eget liv og person. Et eksempel herpå ses, når B siger om sine overgreb: *”(...) des før man ligesom anerkender, at man aldrig bliver ligesom alle andre, jo før tror jeg også, at man kan få et godt liv” (Bilag 5, s.12),* eller når C fortæller:

”(...)stille og roligt har jeg ligesom tilladt mig selv at tænke ”nårh” og kigge bagud og se på, hvad har jeg egentligt fået? Jeg har fået en større kontakt (...) med den følelse og den følelse, jeg har lært mig selv bedre at kende, ”årh fedt”. Stille og roligt er jeg blevet mere og mere glad for det, jeg har fået ud af det” (Bilag 6, s.23-24).

C’s udtalelse kan ligeledes ses som udtryk for, at hun anvender en form for moddiskurs, hvori hun forsøger at se sine erfaringer som en personlig styrke, der også har bidraget positivt til hendes liv. Dette står i kontrast til de øvrige diskurser i samfundet, som udelukkende italesætter overgrebene som noget, der bringer negativitet med sig. Disse dominerende diskurser har opnået sandhedsstatus i vores samfund og kultur, hvorfor det har været svært for informanterne at få øje på den ovenstående mere positive moddiskurs, før de blev indlejret i Landsforeningen Spors lokale kultur. Med afsæt i Spors alternative normer, sandheder og positioneringer bliver det dog muligt at udvikle sådanne mere positive diskurser og afledte menings- og identitetsskabelser (Bruner, 1999; Heede, 2002; Harré & Moghaddam, 2003; Harré & Slocum, 2003; Sabat, 2003; Taylor et al., 2003; Walton et al., 2003;

Brinkmann, 2008; Jørgensen, 2013; Holmgren, 2014; Holmgren, 2019; Madigan, 2019). Endnu et tydeligt eksempel herpå er moddiskursen om individer, der har været udsat for seksuelle overgreb i barndommen, som seje og stærke personer, der har overlevet på trods af alle odds. Denne moddiskurs står i kontrast til den dominerende samfundsdiskurs om de selvsamme individer som svage, sarte og uselvstændige. Den muliggør derfor også, at informanterne kan danne en mere positiv mening og identitet. Moddiskursen illustreres, når B som respons på samfundets og kulturens dominerende diskurser siger: *”aaah, jeg er fucking det stærkeste menneske i hele verden, for jeg har overlevet det mest umenneskelige – Luk røven!”* (Bilag 5, s.7), eller når hun fortæller: *”(...) fx i Spor, så har man det her symptom, men ”Fuck hvor er jeg sej. Fordi jeg har udviklet det her symptom, fordi det var nødvendigt at udvikle det”* (Bilag 5, s.16-17). B understreger i forlængelse af citatet, at hun har oplevet, at moddiskursen har styrket hendes selvfølelse og identitet (Brinkmann, 2008; Holmgren, 2014; Holmgren, 2019). Denne positive indflydelse af moddiskursen har også C oplevet. Hun fortæller, at menneskene i Landsforeningen Spor har givet hende oplevelsen af at være et sejt menneske, som har overlevet overgrebene:

”(...)de har ligesom kastet et andet lys på det her med, at jeg går rundt og er et offer eller hvor er det forfærdeligt, ikke, fordi de har sagt ”Fuck man! Hvordan har du kunnet det?” ikke? Det er jo svært at se ens gode sider, ikke? (...) Så det har været fedt, at der er nogen, der ligesom har tændt lommelygten og ligesom sagt ”Det der! Det har du eddermanne klaret godt”, ikke? (...)Så det har jeg ligesom brugt til at tage ind og gøre til en del af min sandhed: ”Jeg er et sejt menneske! (...)” (Bilag 6, s.9).

I citatet ses det, at der er alternative diskurser på spil i Landsforeningen Spors kultur – bl.a. denne at man som voksen med senfølger efter seksuelle overgreb er sej og stærk. Når C anvender lommelygtemetaforen, bliver det i overensstemmelse med opgavens teori tydeligt, at det er de diskurser, som vi har adgang til, der styrer hvad vi kan tænke og sige om os selv og omverdenen. Ligeledes eksemplificeres det i citatet, at vi integrerer de tilgængelige diskurser i vores identitet og skaber vores oplevelse af os selv og verden herudfra (Heede, 2002; Brinkmann, 2008; Jørgensen, 2013; Holmgren, 2014; Holmgren, 2019; Madigan, 2019; Winther Jørgensen & Phillips, 2019). Når C hos Spor således præsenteres for den mere positive moddiskurs, så kan hun integrere denne i sin selvfortælling og danne mening og identitet herudfra fremadrettet.

Noget af det, den diskursafledte positive menings- og identitetsdannelse har bragt med sig hos informanterne, er den genvundne selvrespekt. Selvrespekten gør, at informanterne i højere grad bliver i stand til selv at sætte rammerne for, hvordan de vil mødes i verden, ligesom den hjælper dem til at

tage styringen i eget liv fremfor passivt at lade sig styre af, hvad andre synes og tænker. Ved at tage styringen tilbage og sætte rammerne for, hvordan de vil mødes, fratager de således endnu engang den moderne magt sit arbejdsgrundlag ved at nægte at internalisere og lade sig styre af de dominerende normer, sandheder og diskurser i samfundet (Brinkmann, 2008; Holmgren, 2014; Holmgren 2019). Illustrativt siger A: *"Med det samme du giver dig selv lov til at tage et valg, så gør du dig selv stærkere, fordi så bestemmer du selv. Så lader du ikke 'det' bestemme, vel?"* (Bilag 4, s.12). Både A og C fortæller således, hvordan de i de sidste par år – bl.a. pga. mødet med Landsforeningen Spor og den udvikling, det har igangsat hos dem hver især – har nægtet at lade sig møde med andet end rummelighed og forståelse. A fortæller: *"(...)du kan tage et valg (...) så må jeg vælge at finde et sted, hvor jeg har det godt. Hvor jeg bliver accepteret og forstået. Og kan jeg ikke finde det, så må jeg blive ved med at lede (...)"* (Bilag 4, s.23), og tilsvarende fortæller C: *"I dag, hvis der ikke er nogen, der gider at høre på mig, så kan de rende mig i.. Så går jeg eller også går de. Det gider jeg slet ikke!"* (Bilag 6, s.27). Med disse citater understreges det igen, at det anderledes møde i Landsforeningen Spor og de alternative diskurser, normer og positioneringer heri har medført, at informanterne har været i stand til at skabe en anden og mere positiv og hel identitet og meningsfølelse (Brinkmann, 2008; Holmgren, 2019), end det – pga. de fremanalyserede dominerende diskurser, normer og positioneringer – har været muligt i samfundet/kulturen i øvrigt.

4.7 Delkonklusion

Således er informanternes møde med kulturen og samfundet og deres afledte identitets- og menings-skabelse analyseret med afsæt i specialets teori.

Informanternes møde med samfundet og kulturen synes i høj grad at være præget af negative og stigmatiserende diskurser, der har til formål at skabe mening i informanternes afvigelser fra normerne. Disse diskurser synes informanterne at have internaliseret, sådan at de nu udgør deres egne overbevisninger og udgangspunktet for identitets- og menings-skabelsen. Det er fremanalyseret, hvordan informanterne på baggrund af en sammenligning med samfundets og kulturens normer igennem subjektiveringsprocesser får tildelt en identitet, som de pga. hyppig gentagelse accepterer og internaliserer – uafhængigt af, at de ikke bryder sig om den. Nogle af de internaliserede negative diskurser og afledte identiteter synes endda over tid at have fået karakter af artskenetræk ved individer, der har været udsat for seksuelle overgreb.

Det synes særligt at være i mødet med forskellige samfundsinstitutioner, at informanterne præsenteres for de nævnte diskurser og positioneres i ufordelagtige positioner. Informanterne oplever, at al

fremtidig adfærd, udtalelser og symptomer tolkes i overensstemmelse med disse positioneringer, og det fremanalyseres, at informanterne synes at være fanget i positionernes handlingsmuligheder og -begrænsninger, som de forsøger at efterleve for at passe ind i fællesskabet. Positionerne og deres retningslinjer for adfærd internaliseres over tid af individerne, fordi de gentages hyppigt i systemet, som besidder en større definitionsmagt end individet selv. Desuden følger der bestemte diskurser med de givne positioner, som informanterne igennem subjektiveringsprocesser internaliserer som en del af deres identitet.

Informanterne har generelt en oplevelse af, at der er stor berøringsangsth forbundet med fortællingen om seksuelle overgreb, og derfor har de både i systemet og i deres relationer oplevet en stor afvisning af dem og deres fortælling. Det er fremanalyseret, hvordan dette har både identitets- og meningsmæssige konsekvenser, i og med individet således hverken har mulighed for at fremlægge og få anerkendt sin identitet eller for at skabe mening verbalt igennem historiefortælling.

Informanterne synes at skabe mening og identitet på baggrund af mødet med det overordnede samfund og kulturen og de diskurser, normer, sandheder, subjektiveringer og positioner, som er dominerende heri. Dette har – sammen med individets forsøg på at leve op til de normer, som de afviger fra, igennem masker, facader og personligheder – skabt en grundlæggende usikkerhed på egen identitet. Alligevel synes de i dag at besidde en mere stabil oplevelse af identitet og mening, hvilket stammer fra informanternes møde med Landsforeningen Spor. Informanterne beskriver, at de her har følt sig som en del af et fællesskab, hvori de kunne spejle sig og få normaliseret deres tanker, oplevelser og adfærd. De har følt sig mødt som mennesker, der blev forstået og rummet. I Landsforeningen Spor findes desuden alternative diskurser og mere rummelige normer, som har muliggjort, at informanterne har kunne danne mere positive meninger og identiteter. Disse har efterfølgende yderligere medført, at informanterne har kunnet udøve modmagt mod de moderne magtgreb i samfundet og kulturen i al almindelighed. Der er fremanalyseret eksempler på, hvordan de ikke accepterer positioneringerne som 'psykisk syge', trækker på moddiskurser såsom "*Jeg er det stærkeste og sejeste menneske i verden*", anerkender at de ikke kommer til at passe ind i samfundets og kulturen normer, og desuden insisterer på at italesætte det, som samfundet og kulturen ønsker at fortie, således at de kan skabe mening i deres fortælling. Det er med afsæt i disse modmagtsmekanismer, at informanterne alligevel har formået at opnå positive menings- og identitetsdannelser.

Med afsæt i specialets teori er samfundets/kulturens indvirkning på identitets- og meningsskabelsen hos individer, der har været udsat for seksuelle overgreb i barndommen således analyseret i

interviewene med A, B og C. Det er denne analyse og de bagvedliggende teorier og metoder, som diskuteres i nedenstående.

5.0 Hvorledes bidrager nærværende studie med viden om problemformuleringens fænomener?

I det følgende diskuteres muligheder og begrænsninger ved specialets teori og metode med henblik på at overveje, hvorledes opgaven bidrager til området. Afslutningsvist overvejer jeg, hvordan jeg selv er blevet klogere undervejs i processen, og jeg overvejer i forbindelse hermed modmagtsbegrebet.

5.1 Specialets muligheder og begrænsninger

Indledningsvist overvejes nogle af specialets teoretiske muligheder og begrænsninger, og hernæst diskuteres de anvendte metoder ud fra samme afvejning.

5.1.1 Teoriernes muligheder og begrænsninger

Nærværende speciale tager udgangspunkt i en poststrukturalistisk forståelse af individet og hans/hendes identitets- og meningsskabelse, hvor mødet med samfundet og kulturen tildeles stor betydning. Det er i forlængelse heraf en begrænsning, at jeg ikke forholder mig til, hvorledes selve traumeoplevelserne har indvirket på informanternes menings- og identitetsprocesser. Selvom mit studie er afgrænset ift. at undersøge menings- og identitetsdannelsen i relation til samfundet og kulturen, så risikerer jeg, når jeg ikke forholder mig til overgrebenes effekt på disse processer, at overse eller uretmæssigt tilskrive udfordringer, som måske er begrundet i overgrebene, til interaktionen med samfundet og kulturen og magtprocesserne heri. Jeg risikerer hermed at tildele samfundet og kulturen et for stort ansvar for udfordringer i individets menings- og identitetsdannelse ift. overgrebene og intrapsy-kiske forhold. Denne begrænsning understreges yderligere af, at jeg indleder med at redegøre for Jørgensens (2013) pointe om, at identiteten ikke udelukkende kan ses som udtryk for samfundsstruk-turerne alene, hvorefter jeg alligevel behandler individets identitet primært som udtryk herfor. Dette er ifølge Jørgensen (2013) utilstrækkeligt ift. at forstå identitetens kompleksitet, og jeg burde – som det allerede er fremført – derfor i højere grad også have haft blik for de intrapsy-kiske elementer ved informanternes menings- og identitetsdannelse. Der kan med fordel tages højde herfor i fremtidige studier, som ikke er underlagt samme tids- og omfangsbegrænsninger.

På trods af ovenstående argumenter kan det også ses som en mulighed ved specialets poststrukturalistiske og anti-individualistiske teori, at individets potentielle udfordringer med menings- og identitetsdannelse placeres udenfor individet fremfor som et iboende problem i ham/hende. Med denne tilgang tillades en eksternalisering af problemet, hvor individet får mulighed for at se problemet som problemet, fremfor at opleve sig selv som problemet (White, 2007; Holmgren, 2014). Dette står i kontrast til den dominerende behandling af problemfeltet, hvori udfordringer med individets trivsel ofte synes begrundet i, at der er noget i individets identitetsdannelse, som er kronisk beskadiget af overgrebene (Holmgren, 2019). Desuden er nærværende teoretiske tilgang til individets udfordringer i stor kontrast til de dominerende diskurser i samfundet, sådan som de er fremanalyseret i specialet. Når jeg med nærværende speciales teori ikke betragter individets potentielle udfordringer med identitets- og meningsskabelse som udspringene af individet selv, så tillades et større ressourcefokus. Der efterlades i højere grad plads til udvikling, i og med udfordringerne ikke anses som udsprunget af en permanent svækkelse af identiteten. I forlængelse heraf kan det fremføres som endnu en mulighed ved den teoretiske tilgang, at jeg møder og omtaler individerne som ligeværdige og ikke-ødelagte mennesker. Ved at møde dem på denne måde reproducerer jeg ikke deres oplevelse af ikke at blive mødt som mennesker, sådan som det er beskrevet i de personlige beretninger i indledningen såvel som i informanternes interviews. En sådan mere positiv omtale bliver yderligere mulig ved anvendelsen af modmagtsbegrebet.

Således har nærværende speciales teori både muligheder og begrænsninger. Jeg ville ved en supplerende inddragelse af andet teori have haft mulighed for at nuancere opgavens konklusioner yderligere, ligesom jeg med et helt andet teoretisk afsæt potentielt ville have fundet frem til andre konklusioner. Dette er i overensstemmelse med den poststrukturalistiske pointe om, at viden er pluralistisk, idet der altid vil eksistere flere samtidige perspektiver på sandheden. Der forekommer hermed aldrig kun én endegyldig sandhed (Stormhøj, 2010). Med afsæt heri – og i opgavens pointe om, at viden uundgåeligt er magtfuld (Heede, 2002) – må man derfor have blik for, at nærværende speciales konklusioner udelukkende er udtryk for netop ét perspektiv på, hvorledes menings- og identitetsskabelsen hos individer, der har været udsat for seksuelle overgreb i barndommen, påvirkes i mødet med samfundet. Når enhver teoretisk behandling af et problemfelt ifølge denne poststrukturalistiske forståelse således kun er udtryk for ét perspektiv på sandheden, kan man i fremtidige studier med fordel undersøge specialets problemformulering igennem anvendelsen af andre teorier og begreber for at få indblik i flere samtidigt eksisterende facetter og perspektiver.

5.1.2 Metodernes muligheder og begrænsninger

I forlængelse af ovenstående pointe må det også i diskussionen af specialets metoder understreges, at der er tale om en udvælgelse, som tillader indblik i bestemte facetter af virkeligheden fremfor at være en total afdækning (Willig, 2008; Frost et al., 2010; Stormhøj, 2010). Andre metoder havde hermed også tilladt andre resultater og konklusioner. Dette må man have for øje, når et udsnit af metodernes specifikke muligheder og begrænsninger diskuteres yderligere i det følgende. Flere elementer af metodernes muligheder ift. specialets problemformulering er præsenteret som en del af metodeafsnittene, hvorfor jeg i nedenstående primært fokuserer på metodernes begrænsninger såvel som styrker og svagheder ifbm. den praktiske udførelse.

Interviewmetoden

Der er i metodeafsnittet redegjort for fordelene ved, at jeg har indrettet min interviewguide efter Kallio et al.'s (2016) faser, da dette øger transparens og generaliserbarhed. Der er desuden redegjort for, at jeg – i kraft af interviewmetoden og den semistrukturerede form – altid vil være aktivt involveret i vidensproduktionen (De Fina & Perrino, 2011; Kvale & Brinkmann (2015); Winther Jørgensen & Phillips, 2019), hvilket kan betragtes som en begrænsning ved metodevalget. I forlængelse heraf – og med blik for at jeg indgår i en magtfulde interviewer-interviewperson relation – er det relevant at overveje, at jeg altid selv vil være indlejret i samfundet og kulturen – og de underliggende normer, universelle sandheder og diskurser – som jeg forsøger at undersøge (Winther Jørgensen & Phillips, 2019). Det kan således være en begrænsning ved mit studie, at jeg forsøger at identificere og behandle fx diskurserne nøgternt, når de ifølge teorierne netop vil fremstå som naturlige sandheder, som jeg kan have svært ved at få øje på. Jeg har forsøgt at imødekomme dette igennem min anvendelse af teorier, idet inddragelsen af teorier ifølge Winther Jørgensen og Phillips (2019) muliggør en vis fremmedgørelse fra egne selvfølgeligheder. Min indlejring i diskurserne er ligeledes blevet afhjulpet af informanternes direkte italesættelse og benævnelse af dem, men det kan ikke udelukkes, at der vil være diskurser i interviewene, som jeg ikke har fået øje på. Ligeledes kan det ikke udelukkes, at jeg selv vil være farvet af min indlejring i kulturen og samfundet, når jeg analyserer og konkluderer på informanternes udtalelser. Dette leder mig til endnu en potentiel begrænsning ved mit speciale: *Jeg havde hypoteser på forhånd*. Ifølge Winther Jørgensen og Phillips (2019) vil man som forsker altid tilgå genstandsfeltet ud fra en given position, som er med til at bestemme, hvad man kan se og fremlægge som resultater (s. 32). Denne position udgøres bl.a. af de hypoteser og tanker, man har gjort sig på forhånd. Når jeg således på forhånd – med afsæt i de i indledningen præsenterede personlige beretninger – forventede, at individer, som har været udsat for seksuelle overgreb i barndommen,

ville mødes negativt i samfundet, så er det en potentiel begrænsning, at jeg har ladet mig påvirke af disse i behandlingen af problemfeltet (Flyvbjerg, 2010). Jeg har dog forsøgt at imødekomme denne begrænsning ved at bevidstgøre mine hypoteser og fordomme og holde mig dem for øje, ligesom jeg igennem pilottestningen forsøgte at fjerne ledende spørgsmål og desuden tilføje flere nuancer for at undgå, at jeg blev for ensrettet i mine spørgsmål (Kallio et al., 2016). Således understreges min udformning af interviewguiden endnu engang som en styrke ved nærværende studie. Det er dog ud fra det poststrukturalistiske afsæt et vilkår, at viden – særligt i casestudiet (Flyvbjerg, 2010) – uundgåeligt er socialt skabt, hvorfor jeg på trods af mine forsøg på at minimere det ikke fuldstændigt har kunnet undgå at influere på resultaterne. Ifølge Flyvbjerg er dette dog ikke nødvendigvis en begrænsning ved opgaven, idet en stor distance til studieobjektet udelukkende kan bidrage med uklar og uprøvet viden. Casestudiernes konkrete og kontekstbundne viden vil derfor altid være mere værdifuld, når det kommer til studiet af mennesker, kulturen og samfundet.

I forlængelse af de foreløbige diskussionspointer understreges interviewet som en magtfuld praksis. Kvale og Brinkmann (2015) skriver, at interviewpersonens subjektivitet konstrueres i interviewet (s. 131), og dette synes særligt relevant at holde sig for øje ifbm. mine informanter, som ifølge nærværende speciale ofte er underlagt magten på negative måder i mødet med deres medmennesker. I kraft af at jeg selv er indlejret i kulturen og samfundet, og jeg desuden har forebyggende hypoteser for undersøgelsen, er der risiko for, at jeg kan komme til at udnytte min magtfulde position, når jeg med afsæt i informanternes udsagn fremanalyserer temaer, diskurser, subjektiveringer, positioneringer, menings- og identitetsdannelser og modmagt. Det er således en potentiel begrænsning ved min opgave, at der er risiko for, at jeg retraumatiserer informanterne ved at kategorisere dem og deres udfordringer i overensstemmelse med mine interesser. I et forsøg på at undgå dette har jeg haft et stort etisk fokus i min anvendelse af metoder, hvilket er en styrke ved specialet (Galletta, 2013; Kvale & Brinkmann, 2015). Jeg har forsøgt at møde informanterne i øjenhøjde og tage deres ord for pålydende i min analyse af interviewene. Selvom specialet synes at være etisk velforankret, kan jeg alligevel identificere en svaghed, i og med, at jeg hverken er oplært i eller har meget erfaring med at interviewe netop denne målgruppe. Dette er en begrænsning ved mit speciale, idet kvaliteten af de data, som produceres i interviewene ifølge Kvale og Brinkmann (2015) afhænger af mine interviewfærdigheder, som kræver træning. De understreger dog også, at kvaliteten er lige så afhængig af en god interpersonel kemi og mine evner til empatisk lytning. Med afsæt i mine etiske overvejelser samt det, at jeg har erfaring med at tale med mange forskellige mennesker i terapeutiske sammenhænge, kan man argumentere for, at styrkerne i denne forbindelse opvejer for svagheden.

På trods af ovenstående argumentation er det en potentiel begrænsning ved specialet, at jeg udelukkende behandler diskurserne ud fra det, informanterne fortæller. Jeg har således ikke selv identificeret diskurserne i samfundet og kulturen, om end dette kunne have givet et stærkere indblik i diskursernes form og udbredelse. Med afsæt i specialets interesse i individets oplevelse af at blive mødt i samfundet og kulturen – dvs. deres oplevelse af diskurserne og normerne i samfundet – vurderede jeg dog, at det ikke nødvendigvis ville bidrage yderligere til besvarelsen af min problemformulering, hvorfor jeg undlod dette. Det kan dog med fordel undersøges nærmere i fremtidige studier for endnu engang at nuancere og bibringe flere perspektiver til behandlingen af fænomenet.

Analysemetode

Selvom mine overvejelser og afvejsninger omkring valget af analysemetode er beskrevet tidligere i opgaven, må det alligevel fremføres, at det er en begrænsning ved den, at den antager en mere bred og udefineret form fremfor at følge de klassiske diskursanalysetrin. Denne brede form gør den mindre transparent og sværere for andre at genskabe i fremtidige studier. Desuden risikerer jeg i anvendelsen af denne fremfor de klassiske diskursanalyser at overse nuancer i diskurserne. I forlængelse heraf fremhænger Frost et al. (2011), at det altid er relevant at anlægge en multianalytisk tilgang til behandlingen af kvalitative data, idet de argumenterer for, at man aldrig vil kunne indfange alle perspektiver ved den igennem kun én analyse. Det er ifølge Frost et al. således en begrænsning ved nærværende opgave, at den kun anvender én analyseform. Man kunne med fordel have anvendt andre analysemetoder også for at belyse flere aspekter af problemformuleringen. Dog må man være opmærksom på, at man indenfor den poststrukturalistiske forståelse er af den opfattelse, at man uafhængigt af antallet af analyser alligevel aldrig kan opnå en endegyldig sandhed men udelukkende vil få flere perspektiver på den. Derfor vurderede jeg i nærværende speciale, at det ikke var nødvendigt at udføre flere forskellige analyser for at kunne sige noget om emnet.

Informanter og generaliserbarhed

Der er i opgavens metodeafsnit reflekteret over, hvorledes min sampling medfører muligheder såvel som begrænsninger ved studiet. Det er fx en svaghed ved studiet, at jeg pga. bekvemmelighedssampling udelukkende har talt med etnisk danske kvinder, da mine fund således ikke nødvendigvis kan udtale sig om menings- og identitetsskabelsen hos fx mænd, der har været udsat for seksuelle overgreb i barndommen. Jeg kunne med fordel have inddraget flere interview med flere forskelligartede mennesker, da dette ville have udbredt mine resultater yderligere og øget generaliserbarheden. Alligevel kan det i nærværende opgave også betragtes som en styrke, at jeg udelukkende har skulle beskæftige mig med menings- og identitetsdannelsen hos kvinder, der har oplevet seksuelle overgreb i

barndommen. Dette begrundes i, at jeg med afsæt i specialeformatet ikke har haft tilstrækkelig tid og plads til at behandle det yderligere kompleksitetsniveau, som inddragelsen af mænd i undersøgelsen ville medføre i form af kønsforventninger.

Selvom mine informanter primært er udvalgt på baggrund af deres tilmelding til specialet, så er det en styrke ved opgaven, at informanterne synes at repræsentere en stor del af målgruppen: De er fordelt udover det meste af landet, repræsenterer et rimeligt bredt aldersfelt (20-50 år) og har oplevet forskellige grader af seksuelle overgreb både i og udenfor den nære familie. Hermed synes deres oplevelse af at blive mødt i samfundet og kulturen også at kunne danne grundlag for delvist generaliserbare resultater og konklusioner. Det bør dog i denne sammenhæng fremføres, at casestudiet ifølge Flyvbjerg (2010) ofte udkældes for netop ikke kunne generalisere ud fra enkelttilfældene. På baggrund af denne kritik er det således en svaghed ved specialets metode, at mine konklusioner udledt af de tre cases ikke kan generaliseres ud på den bredere befolkning af individer, der har været udsat for seksuelle overgreb. Flyvbjerg understreger dog, at specialets cases – selv uden at kunne generaliseres – kan bidrage med betydelig viden om feltet, og han skriver: *"(...)den mest avancerede form for forståelse opnås, når forskerne placerer sig selv i den kontekst, de studerer. Kun på den måde kan man som forsker forstå de holdninger og adfærdsmønstre, der kendetegner de sociale aktører"* (s. 481). Hermed understreges det som en styrke ved valget af casemetode i nærværende speciale, at jeg igennem disse opnår viden om informanternes oplevelsesverden. Da det netop er denne viden, som jeg med specialets problemformulering ønsker at tilgå, synes casemetoden således at være særligt velegnet. Selvom Flyvbjerg understreger, at det ikke nødvendigvis er ønskeligt at kunne generalisere, da man hermed risikerer at miste selve værdien af casestudierne som dybdegående og detaljerede beskrivelser, har jeg alligevel forsøgt at inddrage cases, som øger den indsigt, de kan bidrage med til feltet på et mere overordnet plan. Ved at udføre tre interviews af forskellige kvinder, og desuden identificere fælles temaer på tværs af disse interviews, der ovenikøbet italesætter nogle af de samme magtprocesser og menings- og identitetsudfordringer, som kunne udledes af indledningens personlige beretninger, vurderer jeg, at det alligevel er muligt i nogen grad at generalisere mine konklusioner til gyldige udsagn om emnet.

5.2 Om specialets vigtigste fund

I det følgende overvejer jeg kort, hvordan jeg er blevet klogere på specialets problemfelt undervejs i processen.

Flyvbjerg (2010) skriver om casemetoden, at én af dens styrker er, at den kan bidrage med en uvurderlig indsigt i de liv, man undersøger, og at den hermed kan danne udgangspunktet for forskerens læring og dygtiggørelse indenfor området. Udover at have fået et større kendskab til de anvendte teorier og metoder har specialeprocessen givet mig viden om livet som individ med senfølger efter seksuelle overgreb. Det er særligt igennem mødet med A, B og C, at jeg er blevet klar over, hvilke udfordringer, de må håndtere i deres møde med samfundet og kulturen, ligesom jeg i dette møde er blevet bekendt med de enorme ressourcer, som de – på trods af den kulturelle fortælling om dem – alligevel besidder. Jeg har fået indsigt i, hvordan menings- og identitetsskabelsen hos individer, der har været udsat for seksuelle overgreb i barndommen, påvirkes af de normer, diskurser, positioneringer og subjektiveringer, som de møder i samfundet og kulturen. Jeg har erfaret, at disse moderne magtprocesser i høj grad synes at have en ugunstig indvirkning på individernes selvfortælling og oplevelse af dem selv i relation til verden – hvilket var i overensstemmelse med mine forhåndsantagelser – men jeg har også lært, at de i høj grad evner at udøve modstand herimod. Denne betydelige tilstedeværelse af informanternes modmagt, som muliggør en mere positiv menings- og identitetsskabelse hos dem, er det af mine fund, som har overrasket mig mest. Jeg var på forhånd bevidst om, at der ved tilstedeværelsen af magt altid vil forekomme modmagt (Heede, 2002; Brinkmann, 2008; Holmgren, 2014; Madigan, 2019), men i kraft af min indlejring i kulturens og samfundets diskurser, som ikke italesætter individernes evne til at gøre modstand, og mit kendskab til den sparsomme forskning på området, der heller ikke behandler modmagtsudøvelsen hos disse individer, havde jeg ikke forventet, at det ville være så udbredt, som det findes i specialets cases. Jeg vil således argumentere for, at det er et af mine primære og mest interessante fund, at informanterne på trods af de i høj grad negative dominerende diskurser, subjektiveringer og positioneringer og den deraf afledte afvisning og udelukkelse fra fællesskabet alligevel formår at udøve betydelige mængder modmagt. Modmagt som i sidste ende tillader, at de kan danne en mere positiv identitet og oplevelse af mening end den, som de tillades at danne foruden forekomsten heraf. Jeg er – særligt begrundet i dette fund – blevet klogere på, hvad der synes at indvirke på menings- og identitetsdannelsen hos individer, der har været udsat for seksuelle overgreb i barndommen. Det er desuden med afsæt i dette perspektiv, at nærværende speciale bidrager med ny viden på området, og med afsæt i de store implikationer for individets menings- og identitetsdannelse og deres afledte trivsel, opfordres der således også til, at modmagtsperspektivet i højere grad inddrages i fremtidig forskning på området.

5.3 Delkonklusion

I ovenstående er muligheder og begrænsninger ved specialets teori, metode og empiri diskuteret. På baggrund heraf kan det konkluderes, at nærværende studie med afsæt i den valgte teori, metode og empiri bidrager med ét perspektiv på, hvordan menings- og identitetsskabelsen hos individer, der har været udsat for seksuelle overgreb i barndommen, påvirkes i mødet med samfundet og kulturen. Der er i forlængelse heraf argumenteret for, hvordan inddragelsen af andre teorier, metoder og empiri ville have givet indsigt i andre perspektiver på problemformuleringen, hvorfor der også opfordres til mere forskning på området.

Én begrænsning ved nærværende speciales teoretiske behandling af problemformuleringen er fx forømmelsen af de intrapsykiske elementer ved individets identitet såvel som den manglende anerkendelse af, at overgrebene i sig selv kan medføre udfordringer ifbm. Informanternes identitets- og meningsdannelse. Det er ydermere en metodisk begrænsning ved specialet, at jeg ikke stringent følger min interviewguide eller en klassisk diskursanalyse, idet der er argumenteret for, at dette kan mindske undersøgelsens transparens og kvalitet. Af teoretiske styrker ved specialet kan fx fremhæves anvendelsen af den poststrukturalistiske kobling af individet og samfundet/kulturen ifbm. Identitets- og meningsdannelsen. Dette perspektiv har udover at tillade et mere etisk møde med informanterne bidraget med ny viden om betydningen af modmagt for disse individers identitets- og meningsdannelse. Særligt dette fund har falsificeret nogle af mine forudgående hypoteser om, hvad der ville indvirke på individernes menings- og identitetsdannelse, og jeg har argumenteret for, hvordan dette er specialets vigtigste og mest interessante bidrag til besvarelsen af problemformuleringen såvel som til feltet i det hele taget.

Således er specialets muligheder og begrænsninger diskuteret, og med afsæt heri anses specialets fund at udgøre et stabilt grundlag for den følgende konklusion på problemformuleringen.

6.0 Konklusion

Specialet har igennem en undersøgelse af problemformuleringen – *Hvilken betydning har mødet med samfundet og kulturen for menings- og identitetsskabelsen hos individer, der har været udsat for seksuelle overgreb i barndommen?* – forsøgt at bidrage med en forståelse af, hvordan individer, der har været udsat for seksuelle overgreb i barndommen, oplever og påvirkes af at blive mødt i samfundet og kulturen. Specialet anlægger en poststrukturalistisk tilgang til individet, samfundet/kulturen

og viden, hvilket har influeret valget af teorier og metoder. Disse er anvendt eklektisk i et forsøg på at afdække flest mulige nuancer af fænomenernes uendelige aspektuerethed.

I opgavens *første del* er der redegjort for specialets identitetsforståelse, som tager udgangspunkt i identiteten som et komplekst fænomen, der er udtryk for gensidigt konstituerende processer i individets interaktion med samfundet/kulturen. Det er grundlæggende for specialets identitetsforståelse, at identiteten er noget, individet gør igennem sin aktive deltagelse i sociale praksisser og -samspil, hvori individet introduceres for samfundets/kulturens normer, universelle sandheder og diskurser. Individet internaliserer disse og forsøger at leve i overensstemmelse med dem for at få anerkendt sin identitet af sine medmennesker og hermed passe ind i fællesskabet. Hermed anses individets identitet som rammesat af, hvad samfundet og kulturen forventer af og vil tillade ham/hende at være.

Også individets menings-skabelse – som ligeledes redegøres for i opgavens første del – betragtes som en kulturelt forankret proces knyttet til individets internalisering af kulturens folkepsykologi. Denne sætter rammerne for, hvad individet oplever som normalt og forventeligt, og det er med afsæt heri, at individet skaber mening. Menings-skabelsen betragtes desuden som en grundlæggende sproglig aktivitet, der er knyttet til individets fortællinger og disses forklaringssevne på hans/hendes møde med afvigelser fra normerne.

Både identitets- og meningsdannelsen er ifølge specialets forståelse således knyttet til samfundet og kulturen igennem gensidigt afhængige moderne magtprocesser – herunder normer og universelle sandheder, subjektivering, positionering, diskurser og modmagt. Disse processer er der redegjort for som det sidste i opgavens første del. Det er disse magtprocesser, som sætter rammerne for, hvordan individet bør leve sit liv, og igennem en internalisering af dem overvåger og bedømmer han/hun sig selv og andre, ligesom han/hun danner en identitet og mening på baggrund af dem. Selvom det i nærværende speciale således anerkendes, at magtprocesserne har stor indflydelse på individets menings- og identitets-skabelse, så er der alligevel også redegjort for, hvordan individet har mulighed for at udøve modmagt ved at nægte at underlægge sig de dominerende magtprocesser og i stedet danne sin identitet og mening ud fra alternative sandheder.

I *anden del* af specialet er ovenstående teoretiske pointer anvendt på tre kvalitative forskningsinterviews med kvinderne A, B og C, der har oplevet seksuelle overgreb i barndommen. Det er igennem en bred diskursanalyse fremanalyseret, hvordan informanterne igennem diskurser, subjektiveringer og positioneringer i høj grad er blevet mødt negativt og stigmatiserende i samfundet og kulturen. Informanterne har internaliseret de negative diskurser, positioner og arts-kendetæk igennem subjektivering og pga. gentagen positionering, og det er disse, som primært har dannet grundlaget for deres

identitetsdannelse. Ligeledes har de negative diskurser udgjort de kulturelle fortællinger, som informanterne igennem deres opvækst og interaktion med samfundet og kulturen har internaliseret som den folkepsykologi, de danner deres mening ud fra. Det er vist, at informanterne, fordi de afviger fra normerne, har følt sig udenfor fællesskabet og har manglet spejling og anerkendelse af deres identitet. De har yderligere følt sig afvist i en sådan grad, at de ikke har haft mulighed for hverken at få anerkendt deres identitet eller skabe mening i deres selvfortælling og opvækst verbalt. Således er der – med afsæt i det fremanalyserede – argumenteret for, at informanternes møde med kulturen og samfundet har haft en grundlæggende negativ indvirkning på deres identitets- og meningsskabelse. Alligevel synes mødet med Landsforeningen Spor at have bidraget positivt til informanternes identitets- og meningsskabelse. I Spor er de blevet introduceret for en bredere norm og mere positive diskurser og fortællinger, og informanterne har med afsæt heri kunnet danne mere gunstige identitets- og meningsfortællinger. Dette har desuden bevirket, at de aktivt er begyndt at udøve modmagt mod de dominerende diskurser, subjektiveringer og positioneringer, hvilket yderligere har bidraget positivt til deres selvbillede og oplevelse af mening.

I *tredje del* af specialet er muligheder og begrænsninger ved den anvendte teori og metode diskuteret, og der er argumenteret for, hvordan opgavens resultater og konklusioner netop afhænger af disse. Ved inddragelsen af anden teori, metoder og empiri ville man have kunnet bidraget med andre perspektiver på problemformuleringen. Hermed understreges det, hvordan specialets besvarelse udelukkende er udtryk for ét perspektiv på, hvordan menings- og identitetsdannelsen hos individer, der har været udsat for seksuelle overgreb i barndommen, påvirkes i mødet med kulturen og samfundet, og der opfordres til yderligere forskning på området. Der er afslutningsvist – med afsæt i mine overvejelser om, hvad jeg har fået ud af specialet – argumenteret for, hvordan opgavens behandling af modmagtsbegrebet og dennes implikationer på identitets- og meningsdannelsen hos A, B og C er ét af specialets vigtigste og mest interessante fund.

Det kan således konkluderes, at samfundet og kulturen synes at indvirke på individernes menings- og identitetsdannelse igennem moderne magtprocesser såsom normer og universelle sandheder, diskurser, subjektivering og positionering. Disse processer synes i tilfældet med individer, der har været udsat for seksuelle overgreb i barndommen, i høj grad at formidle negative forventninger, og det er med afsæt heri, at identitets- og meningsdannelse hos disse individer således også antager en negativ karakter. Alligevel bliver det igennem modmagt muligt for individerne at gøre oprør med de stigmatiserende menings- og identitetsundergravende magtprocesser og skabe mere positive fortællinger om dem selv, når de understøttes heri. Det konkluderes således, hvordan lokale samfund/kulturer som

Landsforeningen Spor udgør en betydelig ressource i at fremme mere positive meninger og identiteter hos individer, der har oplevet seksuelle overgreb i barndommen. Med afsæt heri argumenteres der med nærværende speciale afslutningsvist for udbredelsen af sådanne foreninger og det alternative møde, de tilbyder individerne, idet dette møde – i modsætning til mødet med samfundet/kulturen i øvrigt – netop bidrager med den følelse af at være værdig og elsket, som Thea Sølvi Thaaarslund efterspørger i sit digt i indledningen.

7.0 Modmagt og dennes implikationer for praksis – *En perspektivering*

Specialets konklusioner om individets modmagtsudøvelse og dennes betydning for menings- og identitetsskabelsen perspektiveres i nedenstående ift. sine implikationer for praksis.

Med afsæt i specialets konklusioner synes jeg at kunne argumentere for en revolution i, hvordan vi, som er ansat i systemet, møder individer, der har været udsat for seksuelle overgreb i barndommen. Vi bør ifølge specialets fund i højere grad understøtte individet i de mere positive fortællinger, ligesom vi bør opfordre til modmagtsprocesser, så de understøttes i at få styrket deres identitet og meningsdannelse. Dette understreges af B, som – adspurgt om hvad hun ønskede anderledes i måden, kulturen og samfundet har mødt hende på – siger:

”Jeg tror det er det her med at blive mødt mere med sådan ”Lad os prøve at søge det gode og styrkende og positive i mødet med hinanden i stedet for at vi altid skal se på hinanden med syge øjne. Hvor kan vi finde alle fejl og mangler?” (...) det kunne da være rart, hvis man så kunne begynde at kigge på alle ressourcer, evner og kompetencer”(Bilag 5, s.18).

En sådan revolution kunne med fordel følge den narrative tankegang og tilgang til mennesket, som netop er centreret om de alternative fortællinger og individets modmagtsudøvelse (White, 2008; Holmgren, 2014; 2019; Madigan, 2019). Holmgren (2019) skriver – i overensstemmelse med fundene i opgaven – at arbejdet med traumer såsom seksuelle overgreb i barndommen ofte er præget af, at *”(...)kulturens dominerende ideer om en opvækst med vold hovedsageligt kun tillader muligheden for at fortælle om det forfærdelige, der skete, og de negative effekter af dette. Fortællinger, der ofte fremstiller personen som ødelagt”* (Holmgren, 2019, s. 171). Som en modsætning til dette møde fremhæver Holmgren, at vi i det terapeutiske møde – og i systemets møde med individet i det hele taget – i stedet må styrke det, som er livgivende, ligesom vi må have fokus på potentialet for at øge

liv og vitalitet. Dette handler ifølge Holmgren om at fremelske individets styrke og modstandskraft, og det synes i høj grad at være det, som praktiseres i Landsforeningen Spor, og som netop synes at have positiv effekt på informanternes identitets- og meningskabelse. Holmgren (2019) understreger vigtigheden af denne type møde fremfor det, som er mest udbredt i systemet, når hun påpeger, at modstandsfortællingerne sjældent er synlige for individet selv. De er skjult bag problemfortællingen og de dominerende diskurser, som – i overensstemmelse med analysen pointer – derfor bliver det primære afsæt for menings- og identitetsdannelsen, medmindre individet hjælpes til at tale sine ressourcer, kompetencer og modstandshandlinger frem. Når individet mødes med en sådan understøttende og positiv interesse, vil deres identitets- og meningsfortællinger ifølge Holmgren (2019) ændre karakter og antage en mere positiv form, sådan som det også er fremanalyseret her. Hermed understreges endnu engang relevansen af at have individets modmagt, evner og ressourcer for øje, når man møder individer, der har været udsat for seksuelle overgreb.

8.0 Litteraturliste

Selvvalgt:

- Brinkmann, S. (2008). *Identitet: udfordringer i forbrugersamfundet* (1. udgave.). Klim
155,7 NS
- Boell, S. K., & Cecez-Kecmanovic, D. (2010). Literature reviews and the hermeneutic circle. *Australian Academic & Research Libraries*, 41(2), s. 129-144.
19,6 NS
- Bruner, J. (1999). *Mening i handling* (1. udgave.). Klim
135,3 NS
- Christensen, M. (2018). Hermeneutik - fortolkning og forståelse. *Biblioteksarbejde*, 41, 24–40.
33 NS
- De Fina, A., & Perrino, S. (2011). Introduction: Interviews vs. “natural” contexts: A false dilemma. *Language In Society*, 40(1), 1–11.
15,5 NS
- Diefenbach, T. (2009). Are case studies more than sophisticated storytelling? Methodological problems of qualitative empirical research mainly based on semi-structured interviews. *Quality & Quantity: International Journal of Methodology*, 43(6), 875–894.
31,5 NS
- Frost, N. A., Holt, A., Shinebourne, P., Esin, C., Nolas, S.-M., Mehdizadeh, L., & Brooks-Gordon, B. (2011). Collective findings, individual interpretations: An illustration of a pluralistic approach to qualitative data analysis. *Qualitative Research in Psychology*, 8(1), 93–113.
26,4 NS
- Galletta, A. (2013). *Mastering the SemiStructured Interview and Beyond: From Research Design to Analysis and Publication*. Kap. 1. NYU Press.
32,3 NS
- Hanna, P. (2012). Using internet technologies (such as Skype) as a research medium: A research note. *Qualitative Research: QR*, 12(2), 239–242.
4,5 NS
- Harré, R. & Moghaddam, F. (2003). Introduction: The Self and Others in Traditional Psychology and in Positioning Theory. I: *The self and Others. Positioning Individuals and Groups in Personal, Political, and Cultural Contexts*. (1. Udgave). Praeger
16,1 NS
- Harré, R. & Slocum, N. (2003). Disputes as Complex Social Events: On the Uses of Positioning Theory. I: *The self and Others. Positioning Individuals and Groups in Personal, Political, and Cultural Contexts*. (1. Udgave). Praeger
21,2 NS

- Heede, D. (2002). *Det tomme menneske: introduktion til Michel Foucault* (2. reviderede udgave.). Museum Tusulanum.
158,6 NS
- Holmgren, A. (2014). *Terapifortællinger: narrativ terapi i praksis* (1. udgave.). Kap. 7. Dansk Psykologisk Forlag.
28,1 NS
- Holmgren, A. (2019). *Komplekse traumers psykologi – og beretninger om det ubærlige*. (1. udgave.) DISPUKS forlag.
352 NS
- Järvinen, M., & Mik-Meyer, N. (2017). *Kvalitativ analyse: syv traditioner*. Kap. 1. Hans Reitzel.
17,9 NS
- Jørgensen, C. (2013). *Identitet: psykologiske og kulturanalytiske perspektiver*. (2. udgave.). Kap 1-3. Hans Reitzel.
114,1 NS
- Kallio, H., Pietilä, A.M., Johnson, M., & Kangasniemi, M. (2016). Systematic methodological review: developing a framework for a qualitative semi-structured interview guide. *Journal of Advanced Nursing*, 72(12), 2954–2965.
17,6 NS
- Madigan, S. (2019). *Narrative therapy* (2. udgave). Kap. 3. American Psychological Association.
38,7 NS
- Sabat, S. (2003). Malignant Positioning and the Predicament of People with Alzheimer's Disease. I: *The self and Others. Positioning Individuals and Groups in Personal, Political, and Cultural Contexts*. (1. Udgave). Praeger
20,8 NS
- Sampson, E. E. (1983). Deconstructing Psychology's Subject. *The Journal of Mind and Behavior*, 4(2), 135–164.
37,6 NS
- Stormhøj, C. (2010). *Poststrukturalismer - videnskabsteori, analysestrategi, kritik*. (Ed.). Kap. 2. Samfundslitteratur.
40 NS
- Taylor, D.M., Bougie, E. & Caouette, J. (2003). Applying Positioning Principles to a Theory of Collective Identity. I: *The self and Others. Positioning Individuals and Groups in Personal, Political, and Cultural Contexts*. (1. Udgave). Praeger
25,4 NS

Walton, C., Coyle, A. & Lyons, E. (2003). "There You Are Man": Men's Use of Emotion Discourses and Their Negotiations of Emotional Subject Positions. I: *The self and Others. Positioning Individuals and Groups in Personal, Political, and Cultural Contexts*. (1. Udgave). Praeger
23,2 NS

White, M. (2008). Kort over narrative landskaber (1. udgave). Kap 1. Hans Reitzels forlag.
49,3 NS

Willig, C. (2008). *Introducing Qualitative Research in Psychology*. Kap. 9. McGraw-Hill Education.
18,3 NS

Winther Jørgensen, M. & Phillips, L. (2019). *Diskursanalyse som teori og metode*. (1. udgave). Kap. 1, 2, 5. Roskilde Universitetsforlag.
87,5 NS

I alt: 1.520,2 NS

Supplerende:

Flyvbjerg, B. (2010). Fem misforståelser om casestudiet. In: S. Brinkmann & L. Tanggaard (Eds.), *Kvalitative metoder*. København: Hans Reitzels Forlag.

Kvale, S., & Brinkmann, S. (2015). *Interview: det kvalitative forskningsinterview som håndværk* (3. udgave.). Hans Reitzel.

Køppe, S. (2012). A Moderate Eclecticism: Ontological and Epistemological Issues. *Integrated Psychological Behavior*. (46).

Simonsen, E., & Møhl, B. (2017). *Grundbog i psykiatri*. (2. udgave. 1. oplag.). Kap. 20. Hans Reitzel.

Sonne-Ragans, V., (2012). *Anvendt videnskabsteori*. Kap. 1. Frederiksberg: Samfundslitteratur.

Baggrundlitteratur:

Anonym. (2017, Maj). Mødet med systemet. Landsforeningen Spor. Lokaliseret d. 23/8/2020 på: http://www.landsforeningen-spor.dk/wp-content/uploads/PDF/Bachelor_rapporter_notater_mv/Spor-Moedet-med-systemet.pdf

Berthelsen, Z. (2020, Januar). Åben brev til statsministeren. Ekstra Bladet. Lokaliseret d. 15/5/2020 på: <https://ekstrabladet.dk/nyheder/politik/danskpolitik/toenderpigen-med-aabenhjertigt-brev-til-statsministeren/7958686>

Easton, L. (2019). "I Will Never Know the Person Who I Could Have Become": Perceived Changes in Self-Identity Among Adult Survivors of Clergy-Perpetrated Sexual Abuse. *Journal of Interpersonal Violence*, 34(6), 1139–1162.

Khan, H. (2018). "I Didn't Want To Be 'That Girl'": The Social Risks of Labeling, Telling, and Reporting Sexual Assault. *Sociological Science*, 5(19), 432–460.

Petersson, P. (2019). Breaking with Norms of Masculinity: Men Making Sense of Their Experience of Sexual Assault. *Clinical Social Work Journal*, 47(4), 372–383.

Setia, M. (2020). Double Standards in Perceived Traits of Women Labeled Victims Versus Survivors. *Sexuality & Culture*, 24(5), 1562–1578.

Thaarslund, T. S.. (Ukendt årstal). Den ikke værdige. Landsforeningen Spor. Lokaliseret d. 23/8/2020 på: <https://www.landsforeningen-spor.dk/category/beretninger/digte/>

Skovbjerg, C. (2020, Januar). Jeg blev misbrugt som barn. Men mit traume gør mig ikke psykisk syg. Information. Lokaliseret d. 15/5/2020 på: <https://www.information.dk/debat/2020/01/misbrugt-barn-traume-goer-psykisk-syg?fbclid=IwAR1ptTpB5IUGY2bfjSZXBDiLqzbdTJ9J-35bUeC3bf6RJs05vfUIQY-q9I0>